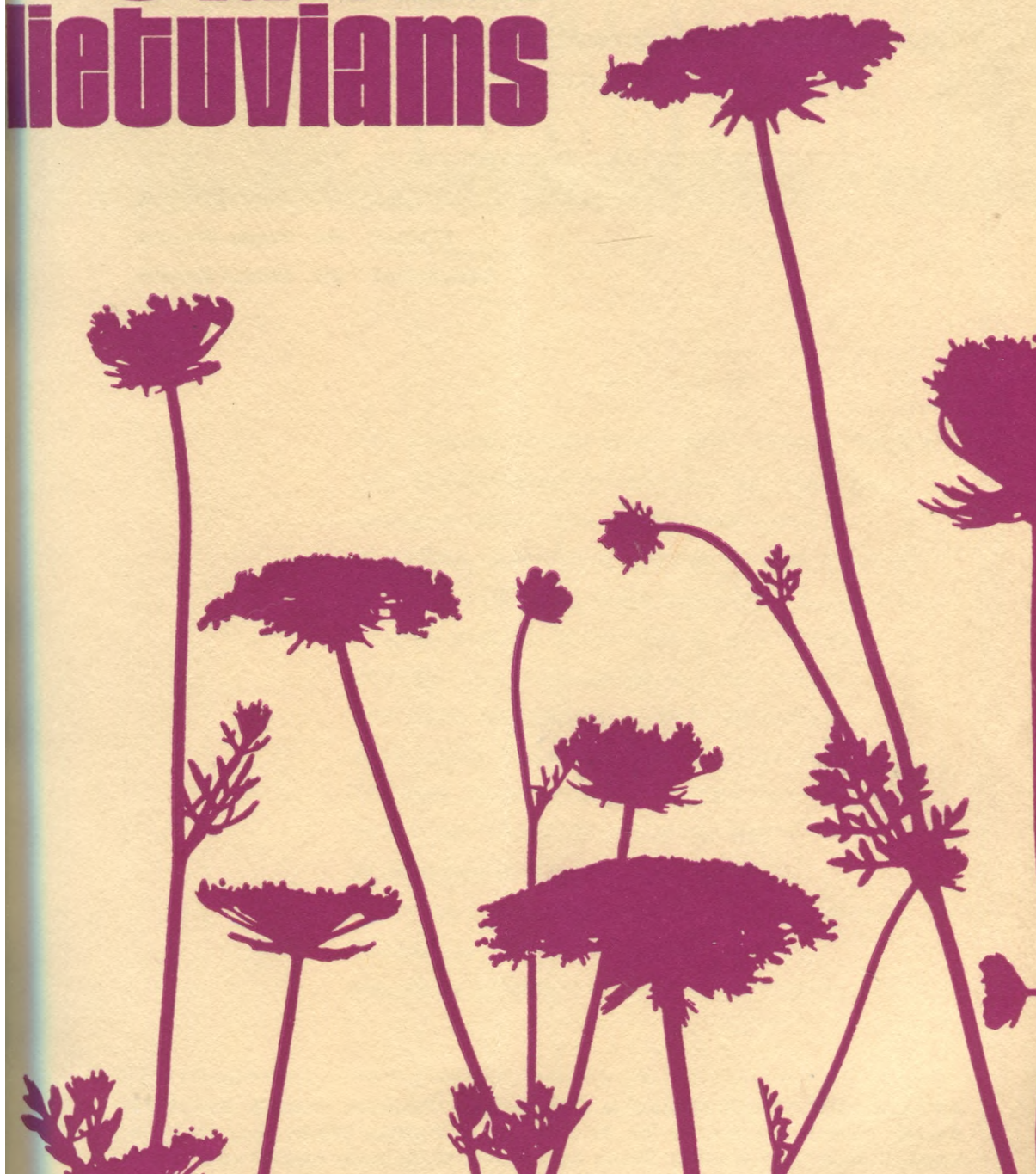

LIEPA-RUGPIŪTIS | JULY-AUGUST 1974

7|8

Laiškai lietuviams

KAS PADEDA IR KAS KENKIA IŠLIKTI...	218	Vacys Kuprys
“DIEVO ŽODIS” IR SENASIS TESTAMENTAS	223	Antanas L. Rubšys
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XVIII)	226	Br. Krištanavičius, S.J.
KRISTAUS KARIAI JĖZUITŲ GIMNAZIJOJE	232	Br. Petras Kleinotas, S.J.
EILĖRAŠČIAI	236	Danguolė Sadūnaitė
VALANDĖLĖ PAS LOJOLOS UNIVERSITETO KANCLERĮ	237	Juozas Prunskis
SEKSAS DABARTIES MITŲ PANTEONE (III)	239	A. Paškus
TĖVYNĖJE	242	Danutė Bindokienė
IŠVYDUS “SEPTYNIS SAULĖS PATEKĖJIMUS”	245	Eglė Juodvalkytė
KALBA	247	Juozas Vaišnys, S.J.
FILMAI	249	Juozas Prunskis
ATGARSIAI	251	Pranas Nenorta

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1974 / Liepa-rugp. / July-August / Volume XXV, NO 7-8

YRA ŽMONIŲ, KURIŲ GYVENIMAS ATRODO RAMUS,
LYG NERŪPESTINGOS LINKSMUTĖS PLAŠTAKĖS,
SKRAJOJANČIOS NUO GĖLĖS PRIE GĖLĖS.
MANYTUM, KAD JIEMS NETENKA SUTIKTI AUDRŲ,
NES JŲ GYVENIMAS, KAIP LENGVUTIS LAIVELIS,
RAMIAI SKRIEJA LYGIU JŪROS PAVIRŠIUM,
IŠTIESEŠ PLAZDENANČIAS BALTAS BURES.
BET NĖRA GYVENIMO BE VĖJO IR AUDRŲ,
KAIP NĖRA JŪROS BE BANGŲ IR VERPETŲ.
TIK YRA ŽMONIŲ, KURIE SUGĘBA SAVO VALIA
ATSISPIRTI PRIEŠ ŠĖLSTANČIUS VĖJUS
IR NURAMINTI DIDŽIAUSIAS AUDRAS;
KURIE MOKA, PAKILĘ VIRŠ BANGŲ IR VERPETŲ,
GALINGAIS SPARNAIS SKRISTI AUKŠTYN,
NESIEKDAMI ŠIOS VARGŠĖS, SUPURVINTOS ŽEMĖS.

KAS PADEDA IR KAS KENKIA IŠLIKTI LIETUVIŠKAJAI IŠEIVIJAI?

("Laiškų Lietuviams" konkurse III premija
laimėjęs straipsnis)

VACYS KUPRYS

JUNGIAMIEJI VEIKSNIAI

Kas tie veiksniai, kurie verčia žmones jungtis į bendruomenes: šeimas, tautas, draugijas ir pagaliau — valstybes? Manau, neklysiu sakydamas, kad čia lemia daugiau emocinis, o ne racionalinis pradai. Visiems, tur būt, aišku, kad meilė yra tas stipriausias ir tikriausias jungiamasis veiksnys. Ji yra šeimų kūrimo priežastis, o šeima yra pagrindas, ant kurio išauga tauta. Šalia meilės turime ir kitus jungiamuosius veiksnius: neapykantą, baimę bei netikrumą ir interesą. Šie pastarieji, be abejo, neprilygsta meilei: yra daugiau atsitiktiniai, o neapykanta dažnai skaldo pačią bendruomenę, jei ji atkreipta ne į išorinius priešus, bet reiškiasi pačių narių tarpe. Meilė tik tada yra tikra, kai ji asmenį įpareigoja ir yra tiek stipri, kiek mylintis aukojasi mylimajam. Tačiau visiems lygiai įsipareigoti ir aukotis žmogus nėra pajėgus. Kosmopolitų gyrimasis, kad jie myli visą pasaulį ir dėl to negali išskirtinai mylėti savosios tautos, yra tuščias, nes tokia meilė nėra paremta įsipareigojimais, ir todėl nėra tikra. Tikra meilė, sujungusi asmenis, tuo pačiu juos išskiria iš kitų. Tik išskirtiems asmenims ar jų santalkoms yra įmanoma realiai įsipareigoti ir aukotis. Meilė, kaip ir kiekviena žmogiškumo apraiška, tik tada parodo savo vertę, kai ji reiškiasi savosios prigimties nustatytoje tvarkoje. Sunku patikėti, kad kas nemyli savo tėvo ar brolio — mylėtų svetimą žmogų; lygiai jei kas nemyli savos tautos, neturės ypatingų simpatijų ir kitų tautų žmonėms.

Tauta, kol yra savos valstybės prieglobstyje, paprastai nesusitinka su išnykimo pavojumi. Išeivijoje tų apsauginių rėmų ji neturinti, ir todėl reikia ją stiprinti vidu-

je, per vidinę jungtį — meilę. Bet kaip turime suprasti tautos meilę?

Mylėti savo tautą yra tas pat, kas mylėti savo šeimą. Jei tėvas sako, kad jis myli savo šeimą, tai visiems aišku, kad jis myli savo žmoną ir vaikus, o ne šeimos sąvoką. Deja, jei žmogus sakosi mylįs savo tautą, tai dar nereiškia, kad jis nori tuo pasakyti, jog myli išskirtina meile kiekvieną savo tautietį. Daugelis "patriotų" sakdami: "myliu savo tautą", įsivaizduoja ją sau kaip nuo žmonių atitrauktą būtybę, ir todėl neaptariamą — lyg miglose paskendusią. Tokiai atitrauktai ir sudaiktintai tautai nėra įmanoma tikra meilė, o tik tariama — melaginga. Todėl nenuostabu, kad turime pakankamai "patriotų", kurie tariamai tautos gerovei ne tik skleidžia neapykantą tautiečių tarpe, bet nevengia jų ir paterorizuoti.

Išeivijoje mylėti tautą nėra jau toks paprastas reikalas. Svetima aplinka pavergia sąmonę — tautinės pareigos sąžinė užmiega. Kas yra tauta? Kokia ji vertybė? Ką ji man reiškia? Tai klausimai, kurie kyla, bet jiems mažai kas pajėgus duoti atsakymą. Šiems klausimams spręsti žmogus turi būti paruoštas: intelektualiai, kad pajėgtų suprasti tautą kaip didelę vertybę, jis turi būti dorinėje aukštumoje, kad pajėgtų tai vertybei angažautis ir pagaliau, tiek savo charakterį išugdęs, kad pajėgtų aukotis savo tautos labui. Taip paruoštas žmogus tikrai bus pajėgus realiai mylėti savo tautą, gyvendamas svetimoje aplinkoje. Taigi, jei norime ir ateity išlikti kaip tautinė bendruomenė, turime patys ir mūsų vaikai išaugti į asmenybes. Tam tikslui turi dirbti šeima, mokykla, jaunimo organizacijos ir bažnyčia. Jei bent viena iš šių institucijų

savo pareigų neatlieka, niekais nueina ir kitų darbas. Gyvenimo patirtis rodo, kad morališkai nedrausmingas jaunuolis yra lygiai taip pat nepažangus moksle ir žuvęs tautinei bendruomenei.

Jei norime daryti teigiamos įtakos ateinančioms kartoms, visų pirma turime grąžinti autoritetą šeimoje, mokykloje, organizacijose ir bažnyčioje. Esame liudininkai, kad, išgijus autoritetą iš šių institucijų, nukenčia Amerikos jaunimas, bet dar daugiau nuskriaudžiamas mūsų, nes prie visų negerovių prisideda dar ir pagreitis nutautimas. Nors jaunimas ir rodo pasipriešinimą autoritetui, bet čia pat jaunuolio prigimtis ieško jo. Neradęs autoriteto šeimoj ar mokykloj, jis suranda jį "gatvėje". "Gatvės mokykla" yra tikrai nelietuviška, o be to, ji atitraukia jaunuolį nuo kūrybingumo ir žlugdo morališkai. Tačiau neužmirškime, kad išakymu į šias institucijas autoriteto neįvesime. Autoritetas pats apie savo vertę turi liudyti. Autoritetas turi aukotis, kad taptų medžiaga išaugti naujoms asmenybėms. Bet ar tokių autoritetų turime? Kiek turime tėvų ar mokytojų, kurie sugeba duoti jaunuoliams tautinį auklėjimą? Šioj srity, kaip jau minėjau, auklėjimas yra tikrai sudėtingas. Saldžiažodžiavimas apie gražiąją tėvynę prie Baltijos, kuris jau tęsiasi per kelis dešimtmečius, nėra tikrasis tautinis auklėjimas: jis tuščias ir net žalingas, nes dažnai neišlaiko saiko ir tuo pačiu išstatomas jaunuolių pašaipai. Taigi, jei norime grąžinti autoritetus į šias institucijas, turime pirma pasirūpinti, kad jos būtų to vardo vertos. Šiam reikalui reikėtų suorganizuoti eilę kursų bei bažnyčių pamokslų — ne vaikams, bet tėvams, mokytojams, organizacijų vadovams, kad jie, susidurdami kasdien su jaunimu, būtų pajėgūs juos pamokyti, paveikti ar bent reikiama linkme pakreipti.

Tautinės bendruomenės išeivijoje gyvybingumas priklauso dar nuo to, kiek ji savyje yra integruota. Čia noriu paminėti keletą svarbesnių išorinių integruojančių veiksnių. Visų pirma turi būti siekiama kartų integracijos. Bendruomenę sudaro visi

jų nariai: nuo vos gimusio iki šimtamečio senelio. Šiandien labai madoje kalbėti apie kartų atotrūkius. Ir reikia pripažinti, kad lietuviškoje šeimoje ir bendruomenėje jis yra stipriai jaučiamas. Jei kartų atotrūkis gyvenančiai savaime krašte tautinei bendruomenei ypatingos žalos nedaro, tai svetimame krašte jis veda į jaunosios kartos nutautimą. Kiekviena amžiaus grupė, be abejo, turi savų interesų ir nieko blogo, jei kartais pageidauja bendrauti tik savo Tarpė. Blogai yra, kai jaunųjų siekiama nuo vyresnės kartos visai atsiriboti; antra vertus, bendravimui su kitos tautybės amžininkais plačiausiai atidaromos durys. Jei norime šios rūšies integraciją įgyvendinti, turime veikti naująją kartą dar jos vaikystėje. Didelę klaidą daro tie, kurie galvoja, kad vaikų ir suaugusiųjų pasauliai skiriasi, ir todėl jie nepriklauso ten, kur suaugusieji turi rimtus pokalbius. Tiesa, vaikai turi savo "pasaulį", bet visą amžių vaikais neliks. Jie mokosi iš suaugusiųjų, juos pamėgdžioja, jų mintis ilgai laiko savo sąmonėje, pagaliau neretas atvejis, kad prie vyresniųjų stipriai prisiriša ir neužmiršta iki savo gyvenimo pabaigos.

Mūsų jaunimas turi būti pratinamas aukos darbui, kuris būtų skirtas mūsų tautinei bendruomenei. Įsijungęs į tokį darbą, jaunimas pajus, kad jis bendruomenei reikalingas, kad jis atlieka tam tikrą pareigą, kad jis jai pagaliau ir priklauso. Įjungti jaunimą į tokį darbą tinkamiausios priemonės yra ideologinės ir kultūrinės veiklos organizacijos. Šioje srityje šis tas yra padaryta, bet dar daug darytina. Jaunimas stebėtinai atitrūkęs nuo lietuviškos spaudos. Mažas skaičius iš jų ją skaito; dar mažesnis jai rašo. Spauda — vienas svarbiausių mūsų bendruomenę integruojančių veiksnių. Periodinė spauda gali suartinti ir plačiai pasaulyje išsisklaidžiusius lietuvius. Gaila, šiandien turime nuogąstauti, numatydami jos neilgą amžių, nes vis daugiau prisiauginame diplomuotų lietuviškų alfabetų.

Stiprus integruojantis veiksnys yra bendruomenės organizacija. Pati tinkamiaus-

J. Dovydėnas

Pyramid Lake, Nevada, 1973

šia, be abejo, yra tautinė valstybė. Negyvenant savame krašte, tenka naudotis jos pakaitalais — draugijomis. Jau trečią dešimtmetį pradėjome, kai įsteigėme visus lietuvius išeivijoje apjungiančią organizaciją — PLB. Patinka ji mums ar ne, ji yra pagrindinis ramstis lietuvių išlikti. Jei PLB neatlieka savo uždavinio taip, kaip turėtų, tai ne organizacijos, bet mūsų pačių kaltė.

Manau, visi sutiksime, kad ligi šių dienų buvo ir dar yra labai svarbus išorinis mūsų bendruomenės išeivijoje jungiamasis veiksnys — lietuviška gyvenvietė. Tokių stambesnių gyvenviečių Amerikoje lietuviai buvo sukūrę apie šimtą. Jose išaugino savo institucijas: parapijas, mokyklas, draugijas, verslo įmones. Šiandien dėl įvairių priežasčių jos pradeda irti. Kad toks jų nykimas mūsų bendruomenei nepaprastai žalingas,

visiems yra aišku, bet kaip jį sulaikyti ar kaip kurti naujas lietuviškas gyvenvietes, dar niekas sprendimo nesuranda, o gal ir neieško.

Iš dalies gyvenvietės pakaitalu gali būti "kultūriniai centrai" — sakysim, Jaunimo Centras Čikagoje. Tokie "centrai" yra skirti specialioms uždavinims ir tarnauja pirmoj vietoj gyvenviečių bendruomeninės veiklos papildymui. Nykstant lietuviškos gyvenvietės, "kultūrinių centrų", kaip bendruomeninės jungties veiksmų, vaidmuo auga.

Nutautimą laikome neigiamu reiškiniu, bet kaltę dėl to linkę priskirti amerikietiška aplinka. Kad aplinka veikia žmogų, šiandien niekas neginčija, bet aplinką sudaro ne vien tai, kas amerikietiška. Nemaža laiko jaunimas praleidžia ir šeimoje, o žiūrėk, neišmoksta nors patenkinamai kalbėti lietuviškai. Iš to matyti, kad ne gatvėje, o pačioje šeimoje trūko lietuviškos aplinkos. Turime ir kitokių pavyzdžių. Yra šeimų, kurios gyvena visiškai svetimoje aplinkoje, bet išmokiusios savo jaunimą ir lietuviško rašto, ir mylėti savo tautą, ir pagaliau jai dirbti.

Taigi, mums reikia asmenybių, kurios pajėgtų nugalėti ir palenkti savo valiai aplinką. Šiandien daug kas šaukia: "Eikime su gyvenimu!" Tai neišmintingas šauksmas. "Eiti su gyvenimu" reiškia ne ką kitą, kaip aklai sekti aplinką. Mums reikia pajėgti eiti priešaky "gyvenimo": jį vesti, jam įsakyti, suvesti į darnią visumą — jį kurti. Čia yra tikrosios pažangos paslaptis; čia yra kartu ir mūsų tautinio išlikimo išsivijoje paslaptis.

SEPTYNIOS DIDŽIOSIOS NUODĖMĖS

Kas mūsų bendruomenę labiausiai skaldo? Nedvejodamas atsakau: "Septynios didžiosios nuodėmės". Netikintieji, o ypač tie, kurie moralinius klausimus bando išspręsti psichologijos ar sociologijos mokslų rėmuose, nelinkę laikyti jų nuodėmėmis. "Nuodėmės" sąvoka nemėgstama, nes ji rišama su atsakomybe. Čia mums nėra reikalo klausti: ar už šias dvasines apraiškas

bei veiksmus žmogus yra atsakingas, o tik rasti atsakymą, kaip jie veikia bendruomeninį žmonių gyvenimą. Kad būtų paprasčiau, čia vartosime visiems pažįstamus "didžiųjų nuodėmių" pavadinimus.

Puikybė yra didžiausia bendruomenės ardytoja, nes čia egoizmas reiškiasi stipriausia forma. Puikybė nelieka uždaru jausmu, ji veržiasi iš žmogaus, stengdamasi atsistoti kitų akivaizdoje. Puikuolis savo paties sprendimą apie save verčia kitus priimti, kaip neginčijamą tiesą. Šis charakterio bruožas lyg sakytų, kad jis turi vado savybių; deja, taip nėra. Kam reikalauti iš kitų pripažinimo, jei prakilni žmogaus savybė ir be to pastebima ir pripažįstama. Puikuoliui įsivaizduotų savybių kaip tik trūksta. Jis tai pats gerai žino, bet nėra pajėgęs tą trūkumą pripažinti ir imtis darbo, kad jį nugalėtų. Vietoj darbo bei kūrybos, jis ieško būdų kuo nors tą trūkumą uždengti. Ta priedanga daro jį kitų akyse kartais juokingą, kartais agresyvų. Taigi puikybė ir menkavertiškumas iš esmės yra ta pati dvasinė apraiška. Menkavertiškumo nereikia sutapatinti su kuklumu. Kuklus žmogus yra tikroviškas. Jis savo netobulumus pastebi ir pripažįsta. Jo netobulumai yra jam akstinas veikti ir laimėti, o puikuolis, užuot tikrovę apvaldęs, nuo jos bėga, prisidengęs apkaltinimo arba paniekimo skydu. Taip bėgo senovėje išpuikę Lietuvos bajorai nuo "chamų tautos". Užuot išvystę lietuviškos kultūros pradus, jie ją paniekino ir, prisiėmę lenkišką kultūrą su kalba, raštu ir papročiais, patys žuvo lietuvių tautai. Užtektinai turime savų "bajorų" ir šiandieninėje išsivijoje. Ne vienas kenčia "dypuko gėdą" ar turėdamas nepopuliaraus ateivio ar lietuvio vardą. Ir vietoj to, kad savo darbu ir kūryba pakeltų lietuvio vardą, jie renkasi "skydus", už kurių pasislėpę bando nejučiomis nuo jo pabėgti. Štai tie "skydai": amerikietinam savo pavardes, bėgam iš lietuviškųjų į turtingųjų gyvenvietes, įrodinėjam sau, kad tautybė priklauso nuo gimimo vietos, kad lietuviškumas pastoja kelią karjerai, kad esą neįmanoma vienam asmenyje suderinti dviejų skirtingų

kultūrų, kad prisirišimas prie savo tautos yra siauražiūriškumas, kad lietuviai pešasi tarp savęs, ir todėl jų bendruomenė nepakenčiama. Taigi puikuolis, bėgdamas nuo savo tautos, ją apkaltina ir pažemina, kad tuo pačiu pats būtų pateisintas. Tuo tarpu ieškodamas prieglobsčio kitoje tautoje, jis vergišku nuolankumu bando prisiderinti ne tik prie jos teigiamybių, bet ir aiškių neigiamybių.

Puikybė silpnina bendruomenę, išugdydama joje neapykantą. Bendruomeniniame gyvenime visada iškyla jautrių klausimų. Ir vargas tada, kai prie jų sprendimo prisitaria "visažinantys". Tai tie, kurie jau žino atsakymą, dar nepradėję galvoti. Tokie neranda reikalo aiškintis su kitais. Čia, vietoj dialogo, išauginam nesibaigiančius barnius ir šmeižtus. Taip puikybės pagimdyta neapykantą, tarsi gyvą paveikslą, matome šiandien kai kurioje lietuviškoje spaudoje. Nemažai neapykantos rasime lietuviškose gyvenvietėse, organizacijose ir kituose mūsų bendruomenę jungiančiuose mazguose.

Šalia puikybės pavydas yra antrasis neapykantos kurstytojas. Pavydo vedami, kliudome savo tautiečiams versle, profesionaliam darbe ir organizacinėje bendruomenės veikloje. Neretai pavydėdami nematome naudingų mūsų bendruomenei idėjų, neprileidžiame prie bendruomeninio darbo pajėgių darbininkų. Ypač pavydas žalingas mūsų kultūrinei veiklai. Esame liudininkai, kad čia daug kas buvo nepadaryta vien dėl to, kad pavydas pastojo kelią.

Kai kam atrodo, kad dorovingas ar paleistuvingas gyvenimas yra grynai paskiro individo reikalas. Deja, taip nėra. Tautinė bendruomenė yra gyva per šeimas. Paleistuvavimas ardo šeimas visais atžvilgiais. Suirusi šeima neįstengia duoti tinkamo auklėjimo savo vaikams; kartais paversdama juos nusikaltėliais. Tuo labiau tokia šeima neįstengia išauklėti vaikų sąmoningais lietuviais. Kad besaikis girtuokliavimas lygiai taip pat ardo šeimas ir, be to, žlugdydamas žmogaus kūrybiškumą, kenkia tautinei bendruomenei, yra aišku ir be ypatingų įrodinėjimų.

Daug mūsų bendruomeninių planų yra nepradėtų arba sugriuvo dėl nepakankamo dosnumo. Neskaičiuokime Amerikoje lietuvių milijonais; o ir milijonierių kaip ir neturime. Tačiau nesunkiai surastume apie penkiasdešimt tūkstančių tokių, kurie kasmet pajėgtų paaukoti bendruomenės reikalui po dvidešimt dolerių. Taigi galėtume savo kultūriniais reikalams kasmet sunaudoti po milijoną dolerių.

Kad apskritai paėmus lietuviai darbštūs, tą rodo darbo vaisiai, o ir svetimtaučiai apie tai yra ne kartą paliudiję. Bet šalia darbo atlyginimo pinigais ar bent garbe, mums reikalingas ir grynai aukos darbas; be kurio tautinė bendruomenė išeičioje merdi ir miršta. Ar galime pasigirti, kad šios rūšies darbą atliekame noriai? Ar pakankami šio darbo vaisiai? Ar nekalta mūsų tėvų, vaikų ir net mokytojų tinginystė, kad mūsų jaunimas neišmokęs pakankamai lietuvių kalbos? Ar bendruomeninio darbo našta neneša vis tie patys asmenys? Dar nenoriau prie bendruomeninio darbo jungiasi jaunimas. Ir tai yra dviguba negerovė, nes kas iš jaunimo nedarba lietuviškai bendruomenei, tas jaučiasi jai ir nepriklausas.

Baigdamas šį skyrelį, norėčiau priminti, kad nesuprastumėt manęs klaidingai. Nesakau, kad visi lietuviai šiose nuodėmėse paskendę. Noriu tik parodyti, kad šios nuodėmės ardo mūsų tautinę bendruomenę ir kad šitą jų ypatybę rodo pats gyvenimas.

IŠLIKIMO POLITIKA

Lig šiol buvo kalbėta apie veiksnius, kurie natūraliu būdu veda prie tautinės bendruomenės išlikimo arba iširimo išeičioje. Kyla klausimas, kokia galimybė yra išlaikyti ją gyvą dirbtinėmis priemonėmis. Kitaip pasaldus, ar tautinio išlikimo politika mūsų sąlygose yra galima. Kad išvengtume neaiškumų, norėčiau paryškinti bent keliais sakiniais politikos sampratą. Pačia bendriausia prasme politika yra socialinės veiklos organizavimas norimam tikslui siekti. "Organizavimas" irgi yra veikla, tik ji yra šiuo atveju antrinė, o kartais tretinė tikslo atžvilgiu. Kitaip tariant, politika yra

visada netiesioginė veikla. Žodis "organizavimas" sako mums, kad ji yra planinga veikla, nors politika skiriasi nuo plano. Paruoštas planas gali būti ir nevykdomas, tuo tarpu politika tol egzistuoja, kol ji gyvenime vykdoma. Politika veikia į paskirus asmenis ne tiesiogiai, bet per bendruomenę, organizaciją ar bent atsitiktinę grupę. Tinkamiausia organizacija politikai reikštis yra valstybė, bet ji nėra būtina. Politikai vykdyti neužtenka turėti tik sugebėjimų, reikia turėti savo žinioje ir galioje bent vieną iš socialinių jėgų, nes kaip fiziniame pasaulyje, taip ir visuomeniniame tvarkinga veikla neįmanoma be jėgos. Tam reikalui galime panaudoti šias socialines jėgas: fiziškai socialinę, ekonomiškai socialinę, intelektualiai socialinę ir emociškai socialinę.

Taigi, jei kuris iš mūsų visuomeninių organizacijų vadovaujančių veiksnių panorėtų vesti tautinio išlikimo ar bent tautinės kultūros politiką, kultūrą pirmas klausimas, kurias iš šių socialinių jėgų jis turi savo dispozicijoje? Čia jis sutiktų pirma didžiausią kliūtį, nes patirtų, kad jo rankose jos labai silpnos. Iš jų visų pirma tektų remtis emocine jėga, tai yra, apeliuoti į bendruomenės narius, kad jie rodytų gerą valią. Ekonominė mūsų jėga yra silpna, bendruomeniniam reikalui teturime LF palūkanas ir nedideles aukas. Intelektualinių gal ir būtų, bet jos turi būti paklusnios politikos kūrėjui ir tinkamos socialiniam uždaviniui. Fiziškai socialinės jėgos iš viso neturime. Taigi mūsų bendruomenės politikas nėra pajėgus nei priversti, nei pinigais pavilioti, nei pajungti intelektualines pajėgas norimam tikslui siekti. Nežiūrint tokių nepalankių sąlygų, mūsų bendruomenei reikalinga turėti kultūrinio veikimo bei tautinio išlikimo politiką. Reikia pripažinti, kad tokią politiką mes bent iš dalies turime.

Kokie pagrindiniai mūsų bendruomenės politikos uždaviniai turėtų būti? Visų pirma reikia siekti tobulesnės bendruomenės organizacijos. Centralizuotos ir decentralizuotos veiklos suderinimas turėtų būti pagrindinis šios politikos rūpestis. Apskritai, mes turime nemažą individualios veiklos pavyz-

džių, kuri, deja, nėra bendruomenės kaip organinio vieneto dalis. Ypač reikėtų gerai suorganizuoti informacijos rinkimo ir teikimo centrus ir padalinius. Centriniai organai turėtų surasti esamoms organizacijoms (ypač jaunimo) bendruomenei naudingo darbo. Mūsų lietuviškas švietimas ir kultūrinė veikla yra veik visai nepriklausomi nuo centrinių bendruomenės organų. Tai nėra sveikas reiškinys, bet šeiminingas yra tas, kas dengia išlaidas.

Bendruomeniniame gyvenime iškyla vis naujų sudėtingų, bet kartu ir opių klausimų. Tam reikalui reikėtų sudaryti specialias komisijas, į kurias įeitų gerai pasiruošę šiam klausimui spręsti asmenys ir tik nuodugniai ir visapusiškai apsvaistę rekomenduotų vienokį ar kitokį sprendimą. Tuo būdu būtų bent iš dalies išvengti nuostolingi ginčai, virtę nekultūringais barniais.

Kaip kiekvienas bendruomenės narys, taip ir vadovaujantis didžiausią klaidą daro tada, kai galvoja esąs neklystantis. Kas dirba, įgyja teisę klysti. Jei klaidą priimtume kaip gyvenimo mokytoją, o ne kaip teismo liudytoją, mūsų bendruomenės gyvybė būtų daug tikresnė. Bet šito politikos keliu nepasieksime. Čia reikia to, ką pradžioje šio rašinio minėjau, kad mūsų bendruomenę sudarytų intelektualios, valingos ir kilnios asmenybės.

“DIEVO ŽODIS” IR SENASIS TESTAMENTAS

(Tęsinys)

ANTANAS L. RUBŠYS

3. DIEVAS ŽMOGAUS NELAIMĖJE

Senasis Testamentas yra ne tik žydų, bet ir krikščionių Šventraštis. Matėme jame klasišką žmogaus būvio istorijoje sampratą. Žydų Šventraščio ryšio su krikščionybe klausimas gimė kartu su gimstančia Bažnyčia. Klausimo istorija įdomi. Jis tebėra gyvas ir opus nūdien, nes rišasi su paties

Jėzaus iššūkiu: "O jūs kuo mane laikote?" (Mk 8. 29).

Įsikūnijimas, Dievo tapimas žmogumi, turi istoriškus laiko ir vietos rėmus ir paklūsta istorijos tėkmei bei raidai. Istorijos Viešpats — "Jis-Yra (istorijoje dėl mūsų)" — tapo istorijos objektu. Jėzus buvo ir lieka pirmojo amžiaus po Kristaus žydas iš Palestinos.³¹ Žydu gimė, gyveno ir mirė. Mylėjo savo tėvynę ir tautą. Tad norint Jėzų pažinti, reikia jam pripažinti jo istorišką veidą.

Religijų istorija atskleidė dvejopą religiją žmonijoje: istorišką ir mitologišką. Istoriška religija randama judaizme, krikščionybėje ir islame. Visos kitos religijos laikomos mitologiškomis. Istoriška religija kilo iš istoriško ir istorijai prasmingo įvykio; o mitologiška remiasi "tariamu" įvykiu. "Tariamas" įvykis niekuomet nėra buvęs, bet yra tikrovės užburto rato simbolis.³² Mitologiškas įvykis "niekad neįvyko, bet visad yra".³³ Istoriskam įvykiui yra būdingas vienkartiškumas. Judaizmas ir krikščionybė yra paremti vienkartiškais įvykiais istorijoje, kurių dėka istorijos raidoje yra prasminga tikrovė. Nors ši tikrovė ir prašoka laiko bei vietos varžtus, tačiau ji šių varžtų niekuomet nepaneigia ir iš jų nebėga. Naujajame Testamente skelbiamas iššūkis į Prisiėmusįjį Viešpatį. Apaštalų įsitikinimu, prisikėlusis ir išaukštintas Viešpats yra tas pats Jėzus, kurį jie pažino savo istoriškai patirtimi. Taigi apaštalai skelbia tikėjimą Jėzaus mirtimi ir prisikėlimu kaip istoriniu įvykiu. Per juos Dievas įžengė į istoriją vienkartinio būdu ir, kartą įžengęs, pasilieka joje žmogaus "išganymui" ir "nuteisimui". Kas randa Jėzų iš Nazareto, tas randa Dievą istorijoje (Jn 14, 9).

Geroji Naujiena buvo ir yra Bažnyčios skelbiama kaip Izraelio istorijos atbaigimas. Tiesa, yra bandymų teigti, kad Jėzaus ir Jo mokinių žydiškumas yra tik atsitiktinumas.³⁴ Sakoma, jog Geroji Naujiena išaugusi iš anų žydiškų rėmų ir pasipuošusi pagonių (ypač graikiško helenizmo) išraiška, pasijusdama čia visiškai namie. Ar nėra Jėzaus ir Jo mokinių žydiškumas lygiai

toks pat istoriškas atsitiktinumas, kaip ir Mindaugo ar Vytauto Didžiojo gimimas mūsų ir jų lietuviškas veidas? Kiekvienas žmogus gimsta į istorijos tėkmę bei raidą laiko ir vietos varžtuose. Visagalis, įžengdamas į istorijos tėkmę bei raidą, turėjo pravirkti vaiku. Tiesa, nebuvo būtina, kad įsikūnijimas įvyktų Palestinoje tada ir tada. Tapęs žmogumi kitoje vietoje ir kitu metu, Dievažmogis būtų turėjęs ir kitoki veidą. Be veido, be laiko ir vietos rėmų, vis tiek nebūtų likęs.

Jėzus buvo Izraelio Mesijas, graikiškai "Kristus", o lietuviškai — "Pateptasis".³⁵ Mesijas yra pats turiningiausias Jėzaus titulas. Kiti titulai, pvz. Viešpats, Išganytojas, yra juo pagrįsti ir jį tik išryškina. Dažnai Jėzų Kristum vadiname, nekreipdami pakankamai dėmesio į šio titulo istorišką apimtį. Sakydami, kad Izraelio Mesijas yra turiningiausias Jėzaus titulas, neteigiame, kad jis tobulai Jėzų išreiškė. Joks vardas ar titulas Jėzaus pakankamai neišreiškia. Taip pat neteigiame, kad šis titulas būtų buvęs Jėzui duotas grynai Senojo Testamento prasme.

Mesijas Senajame Testamente buvo naudojamas tikėjimo ir laukimo samplaiškai išreikšti. Jėzus perkeitė ne tik šią samplaiką, bet ir patį titulą, duodamas abiem naują apimtį. Svarbu turėti omenyje, kad Jėzus Mesijo sampratą perkeitė, o ne iš nieko sukūrė. Kreipdamasis į tikėjimo ir laukimo bendruomenę, kurioje gimė ir gyveno, Jėzus panaudojo jos titulus ir sampratas. Kitaip ir negalėjo elgtis. Įsikūnijimas, kaip jau matėme, nebuvo iškritimas iš dangaus. Jėzus prašnekino savuosius sava ir saviesiems artima kalba (žr. Žyd 4, 15). Dvylika apaštalų sekė Jo pavyzdžiu. Apaštalai, skelbdami Gerąją Naujieną, skelbė Jėzų, kaip Mesiją (Kristų) ir Viešpatį — "Jis-Yra" (dėl mūsų istorijoje) — ir žydams, ir pagonims (žr. Apd 2, 36; Rom 1, 1-4; Mk 1, 1). Nesunku pajusti, kaip svetimai ir neįprastai atrodė Mesijo titulas ir Senojo Testamento Dievo bei žmogaus sampratos. Skelbti Jėzų kaip Dievo Mesiją žydų raštų titulaus pagonims turėjo būti la-

bai sunku. Nežiūrint to, Jėzus buvo skelbiamas tikėjimo objektu dėl to, kad Jis Izraelio Dievo Mesijas. Atsisakyti šio titulo reiškė atimti iš Jėzaus Jo pasiuntinybę, paneigiant Jame Dievo darbo istorijoje užbaigimą.

Netrūko tada "išganytojų" modelių, su kuriais būtų buvę galima Jėzų supanašinti. Jėzus būtų tapęs priimtinesnis. Krikščionims iš judaizmo reikėjo atskleisti, kad Dievo Mesijas nėra sėkmingas karvedys ir Jo karalystė nėra Dovydo karalystės atstatymas. Medžiaga šiam atskleidimui buvo imama iš Senojo Testamento. Jėzus nėra vien tik Mssijas (Kristus), bet ir Tarnas — kenčias Dievo Tarnas (žr. Iz 52, 13; 53, 12) ir Žmogaus Sūnus (žr. Dan 7, 13-14). Jėzaus Mesijo (Kristaus) karalystė skiriasi nuo idealiausios politinės santvarkos, nes yra teisingumo ir taikos karalystė (ne teritorija, bet padėtis gyvenime ir istorijoje, kurioje Tėvo valia yra priimta ir ja gyvenama).³⁶

Būta daug "įstatymdavių" modelių, ne vien tik Mozės, pavyzdžiui, Hamurabis Babilone, Solonas Atėnuose, Numa Pampilius Romoje. Tačiau Jėzus nėra supanašinamas su jais, nes Jis skelbė ne įstatymų kodeksą, o patį save, kaip Gerąją Naująją (pvz. Mk 1, 14-15). Būta ir Cezario Augusto, sukūrusio pasaulinę taiką ir tvarką. Nė jo Jėzus nėra išreiškiamas. Jėzaus "užkariavimas" neprimetė taikos ir tvarkos karine jėga. Išganytojo titulas tuo metu buvo dažnokai suteikiamas karaliams ir karaliukams. Romos imperatorius taip pat jį sau pasisavino. Mat, karaliai ir imperatorius gynė savo kraštus nuo priešų prie sienų ir savo pavaldinius nuo plėšikų krašto viduje. Jėzus, kaip Išganytojas, nesišovė duoti tokį "išganyką" bei "nuteisimą".

Būta ir dievų "gydytojų" modelių. Graikų Asklepijus buvo plačiai žinomas ir garbinamas mūsų eros pradžioje. Išgydymai, priskiriami Asklepiui "ex voto" įrašuose, nei nuostabumu, nei skaičiumi nenusileidžia evangelijų stebuklų aprašymams. Jėzus gydė, bet nebuvo vien tik "gydytojas" (Soter, kuris graikų kalba reiškia "išganytojas").

Būta dievų ir misterijų apeigose (seno-

vės graikų ir romėnų slaptose religinėse apeigose): Izis ir Oziris, Dionyzus, Kybelė bei Attis ir daugelis kitų. Visi jie žadėjo tiesioginį ir patirtimi prieinamą apeiginį ryšį su amžinybe. Jėzaus neįmanoma supanašinti ar sumaišyti nė su vienu iš jų.

Netrūko tada, netrūksta ir dabar politinių, socialinių, ekonominių, gydytojų ar išganytojų modelių įrenguoti Jėzų, duodant Jam modernią išraišką. Kaip Izraelio Dievo Mesijas, Jėzus nesidavė ir nesiduoda savęs sutapatinti arba sumaišyti su pasauliškais ir religiniais "išganytojais". "O kuo jūs mane laikote?" — užangažavo ir užangažuoja tikėjimo kartas.

Jėzus, kaip Izraelio Dievo Mesijas, ateina iš Izraelio istorijos pilnumos, iš viso Senojo Testamento. Paskiri "mesijaniniai" tekstai ir paskiros pranašystės apie ateisiantį Mesiją, nors ir būtų kartu imamos, neišreiškia Izraelio Mesijo sampratos. Nūdien įprasta Šventraščio istoriją vadinti išganyto istorija.³⁷ Išganyto istorija įgalina suvokti "mesijaninių" tekstų prasmę istorijos raidoje ir atskirti Izraelio istoriją nuo kitų tautų istorijų. Senasis Testamentas yra vadinamas ir Nuteisimo Istorija.³⁸ Dievas įžengė į Izraelio, o per Izraelį ir į žmonijos istoriją "išganyti" ir "nuteisti". "Išganyto" ir "nuteisimo" polarizacija yra Šventraščio paradoksas. Jo sintezė randama Jėzuje, Dievo Mesijyje. Jėzus Mesijas yra Dievo, Išganytojo ir Teisėjo, sintezės istorijoje išraiška.

Naujojo Testamento žodis, sujungias abu sąvokas — Išganytoją ir Teisėją — Dievuje, yra "tėvas". Negalima teigti, kad Senasis Testamentas Dievo Tėvu nevadino. Pats Izraelis yra Dievo pirmgimis (žr. Iz 4, 23). Dovydo dinastijos karaliai buvo vadinami Dievo sūnumis (žr. Ps 2, 7). Naujasis Testamentas šį Dievo Tėvu vadinimą vis dėlto praturtino ir nauja prasme, ir nauju turiniu.

Tėvas, kurį Jėzus apreiškė savo žodžiu ir darbu, yra Dievas Viešpats, kurį sutinkame žydų istorijoje ir Šventraštyje. Žydų istorijoje ir Šventraštyje vyrauja neįprasta tema: nesiliaujas Dievo gerumas Izraeliui,

rūpestis Izraeliu ir nedėkingas Izraelio murmėjimas bei maištingumas. Galima teigti, kad Dievo "taip" ir Izraelio "ne" sąveikio tema labiausiai krinta į akis. Izraelis pažino Dievo dorinės valios iššūkį per apreiškimą įvykiuose — istorijos tėkmėje bei raidoje. Įvykiai, Dievo teismai, neša "išganyką", nes jie nukreipti ne prieš Izraelį, bet prieš nuodėmę — Izraelio paklydimą, tą esminį blogį, kuris grasina Izraelio prasmingumui istorijoje. Izraelio prasmingumas istorijoje yra jo pasiuntinybės atspindėti Dievo "išganyką" ir "nuteisimą" visoms tautoms.

Išganyti teisiant ir teisti išganant yra Visagalio gerumo paslaptis Šventraštyje. Dievo išganomieji teismai ir nuteisiantieji išganymai turi dievišką akiratį, kuris stebino šv. Paulių: "O Dievo turtų, išminties ir pažinimo gelmė! Kokie neištiriami jo sprendimai ir nesusekami jo keliai!" (Rom 11, 33).

Išganas ir teisias Dievas yra Tėvas, kurį Jėzus Mesijas apreiškė savo "išganymu" ir "nuteisimu". Dievas yra laukiantis grįžtančiojo tėvas (Lk 15, 11-32). Jėzus Mesijas, apreiškdamas Tėvo visagalį gerumą savo mirtimi ir prisikėlimu, atskleidė ir esminę "išganyko" bei "nuteisimo" sąveiką. Senojo Testamento išganyko ir nuteisimo istorija duoda foną atsakymui į klausimą: "O kuo jūs mane laikote?" (Mk 8, 29). Jėzus yra Dievo Mesijas (Kristus), Dievas, tapęs žmogumi. Dievas žmogaus nelaimėje: išganyme ir nuteisime.

*

Žiūrėdami į langą, matome tik šį tą. Žiūrėdami pro langą, matome aplinką su akiračiais. Žiūrint į Senąjį Testamentą su kruopščiu smalsumu, pamatoma Dievas, kuris ieško žmogaus, ir žmogus, kuris suranda save Dievuje.

31. 6 m. prieš Kr., 30 po Kr. (?).
32. Žr. M. Eliade. *The Sacred and the Profane*. New York, Harper Torchbooks, 1961.
33. Ten pat, 68-113.
34. Žr. J. Fitzmyer. *Pauline Theology*, knygoje *The Jerome Biblical Commentary*, 79, 13, 115.

35. Žodis "Mesijas" hebraiškai arba "Kristus" graikiškai nėra vardas, o pašaukimo ar pareigos titulas. Žr. *Naujasis Testamentas*, Boston, ALRK Kunigų Vienybės leidinys 1972 m., paaiškinimas sąryšyje su Mt 1, 1.
36. Šv. Mato evangelijos tema.
37. Iš vokiečių kalboje vartojamo vardo "Heilgeschichte" — ne tik Išganyko istorijos praeities įvykiai, bet ir dabar išgananti istorija.
38. Žr. G. von Rad. *Old Testament Theology*, I, 355-356.

JÉZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRIŠTANAVIČIUS, S.J.

XVIII. T. ANDRUŠKOS PROBLEMOS

Baigiantis T. Kipo valdymo kadencijai, T. B. Andruška tikėjosi, kad Lietuvos Jėzuitų provincija bus atskirta nuo Rytų Vokietijos provincijos, bet pasiūlė T. Generolui palikti T. Kipą Lietuvos provincijos vyresniuojui.¹ Tačiau T. Generolas apsisprendė kitaip ir pavedė provincijos vadovybę T. B. Andruškai.

Tapęs netikėtai provincijolu, T. Andruška visų pirma susirūpino pašaukimais ir ryžosi prašyti konfratrus ir seseles, kad melstųsi ta intencija. Rašydamas T. Kidykui 1937 m. sausio 2 dieną, jis nusiskundė ir kita negerove: kairioji jo akis buvo per daug pavargusi nuo spaudos darbo naktimis ir joje išsiliejęs kraujas iš gyslų. Todėl ta akimi beveik nematęs.² Tačiau kai Lisieux, Prancūzijoje, ir Lietuvos seselės atliko už jo sveikatą noveną, akis pradėjo eiti geryn, ir gavėnios metu jis apsiėmė vesti 10 kursų rekolekcijų. Gerai apgalvojęs Lietuvos provincijos padėtį, spalio 1 dieną jis paprašė T. Kidyką, numatyta naujokų magistrų Pagryžuvyje, vykti į JAV ir tęsti T. Bružiko darbus. Jis patarė jam apsigyventi netoli New Yorko, bet dėl visa ko parašė Čikagos ir Marylando provincijolams, kad, reikalui esant, leistų jam ap-

sigyventi jų provincijose. Kad neatrodytų, jog T. Kidykas atvyko į JAV rinkti aukų, jam įsakė pasitenkinti tuo, ką gaus už kunigo patarnavimus. Be to, patarė priimti geradarių depozitus, skelbti savo atliktus ar numatytus darbus spaudoje, rūpintis sveikata ir retkarčiais jam pranešti, kaip stovįs finansiniu atžvilgiu. T. Kidyko uždarbiu tikėjosi galėsias padengti klierikų mokslo išlaidas.³ Deja, pradžioje patarnavimų buvo taip mažai, kad T. Fengeris turėjo jį aprūpinti net mišių intencijomis. Praėjus vieneriems metams, T. Kidykui pradėjo sektis geriau. 1938 m. sausio 8 dieną T. Provincijolas jį paprašė siųsti 100 dolerių jėzuitų kurijai Romoje apmokėti Lietuvos provincijos išlaidas, 100 dolerių į Lyoną, kl. Jono Kubiliaus studijoms, o likusius pinigus į Insbruką ten studijuojančių klierikų išlaidoms padengti. Panašių nurodymų T. Andruška duodavo T. Kidykui iki 1940 m. balandžio 4 dienos.

1938 m. vasario 23 dieną T. Andruška išvyko į Estiją susipažinti su ten esančių jėzuitų darbais. Estijoje apaštalavo T. Proffittlich, apaštališkasis Estijos katalikų administratorius, dar nepašvęstas vyskupu. Jis ėjo namų vyresniojo ir klebono pareigas, redagavo "Kiriku Elu" (Bažnyčios Gyvenimas) laikraštį ir buvo knygų cenzorius. Jam padėjo T. Henrikas Werling, parapijos vikaras, bendrabutiečių mokytojas ir provincijos konsultorius. Klierikas Guntneris Stipa studijavo estų kalbą, vadovavo bendrabučiu, 1932 m. įsteigtam kl. J. Borevičiaus, ir ten dėstė tikybą. Be tų trijų vokiečių jėzuitų Estijoje dirbo ir T. Karolis Bourgeois, vadinamas tėvu Wassilij. Šis prancūzas jėzuitas apaštalavo slavų apeigų katalikų tarpe ir redagavo "Ūhine Kirik" (Viena Bažnyčia) laikraštį. Susipažinęs su tėvų darbais ir negalėdamas jiems padėti, T. Andruška apsisprendė prašyti T. Generolą, kad juos išimtų iš jo jurisdikcijos ir pavestų kam kitam.

Tų pačių metų kovo, balandžio ir gegužės mėnesį T. Andruška dalyvavo Romoje generalinėje jėzuitų kongregacijoje. Kadangi jam skaudėjo koją, išskyrus mi-

šias, pusryčius, pietus ir vakarienę, jis praleido visą laiką lovoje. Nuo kojos žaizdos gavo gyslų uždegimą ir pradėjo galvoti net apie mirtį. Kartais skausmai buvo tokie dideli, kad neužmigdavo nei dieną, nei naktį. Bet ligonių slaugytojas užtikrino, kad mirties pavojaus nėra. Iš tiesų, balandžio pabaigoje sveikata taip pagerėjo, kad galėjo išeiti net į miestą. Kongregacijos metu T. Andruška pakalbino Bostono provincijolą, kad leistų T. Aukštikalniui grįžti į Lietuvą. Jis apramino ir New Yorko provincijolą, kuris, T. Kidykui atvykus į JAV

1937 m. spalio mėnesio pradžioje, liepė jam nešdintis iš jo provincijos. New Yorko provincijolą buvo užgavęs T. Bružikas. Apie T. Kidyką jis atsiliespė labai gražiai ir 1938 m. nieko neturėjo prieš, kad apaštaltautų jo provincijos ribose. Grįždamas iš Romos į Lietuvą, T. Andruška aplankė Mittelsteino naujokyne tris lietuvius brolius, besiruošiančius važiuoti į Afrikos misijas. Brolis Stasys Tamkvaitis turėjo sėsti į laivą gegužės 31 dieną, o brolis Mykolas Andriejauskas ir brolis Bronius Aulinskas rudenio. Į Kauną T. Andruška sugrįžo gegužės mėnesio 15 dieną.

Peržiūrėjęs įvairius provincijos reikalus iš arti, T. Andruška pastebėjo, kad provincijos kasa vedama netvarkingai. Todėl liepos mėnesį jis perėmė ją į savo rankas. Kai rudenio į Lietuvą grįžo T. J. Danyla, atlikęs tercijatą Amiens, Prancūzijoje, jis paskyrė jį provincijos ūkvedžiu. Mirus Sofijai Vieščinskaitei, T. Provincijolas paprašė seseles širdietes perimti Anykščiųose tėvams jėzuitams paliktos nuosavybės administraciją ir pradžios mokyklą, nes Šv. Kryžiaus seselės pasitraukė į Šveicariją. Rugpiūčio 18 dieną T. Andruška prašė T. Kidyką siųsti į Insbruką stambesnę pinigų sumą klierikų išlaikymui. Insbruke tuomet studijavo 13 Lietuvos provincijos narių. Tame pačiame laiške T. Provincijolas jam rašė, kad apie jėzuitus buvo susidariusi neigiama nuomonė, bet dabar Jėzaus Draugija Lietuvoje esanti gerbiama. Finansiniais sumetimais pasiūlęs T. Generolui steigti filosofijos studijų namus Lietuvoje ir jau

Lietuviai jėzuitai Insbruke 1938 m. Sėdi iš kairės į dešinę: A. Šeškevičius, B. Krištanavičius, J. Bružikas, P. Masilionis, J. Sukackas. Stovi: J. Arbačiauskas, J. Vaišnys, S. Jurkštas, A. Petronis, K. Raudeliūnas.

gavęs principinį jo sutikimą. Nors Rytų Vokietijos provincija nubraukusi visas Lietuvos provincijos skolas, bet jį bauginas valiutos suvaržymas. Tačiau jis tikėjosi, kad pavasarį bus paskirtas naujas provincijolas, ir tuo tikslu Romoje jis padaręs kai kuriuos žygius. Tuo tarpu jis džiaugėsi, kad Dievas laiminąs jėzuitų darbus Lietuvoje ir kad Kaune brolių tarpe padaryta didelė dvasinė pažanga. Jis patarė T. Kidykui priimti 1940 m. misijas, nors jas tektų vesti kitam tėvui.⁴

1938 m. vasarą, dar prieš mokslo metų pradžią, kl. Juozas Vaišnys rašė provincijolui, kad būtų protingiau čia, Insbruke, nepradėti naujų mokslo metų, bet keltis kitur, pvz. į Italiją ar Prancūziją, nes Austrijoje tikrai nebus galima baigti šių mokslo metų — naciai, užėmę Austriją, tikriausiai visus svetimtaučius išvarys. T. provincijolas jam atsakė, jog nemanąs, kad būtų koks pavojus. Jis patarė pasitikėti Dievo apvaizda ir pasilikti Austrijoje. Deja, provincijolas apsiriko. Nepraėjus nė trimis mėnesiams nuo mokslo metų pradžios, lapkričio mėn. 24 d. buvo gautas įsakymas, kad visi filosofiją studijuoją svetimtaučiai paliktų Austriją per 24 valandas. Mūsų lie-

tuviai studentai per naktį susipakavo ir kitą rytą traukiniu išvažiavo į Italiją — į Gallarate (netoli Milano) Filosofijos Institutą. Nuoširdūs italai čia juos priėmė kaip kankinius. Vakare jų garbei suruošė iškilmingą akademiją su dainomis ir muzika. Nors čia buvo svetima kalba ir nauji filosofijos dėstymo metodai, bet mūsų studentai greitai prie visko priprato ir galėjo ramiai tęsti studijas.

Tą patį lapkričio mėnesį T. Andruška norėjo steigti T. Generolo pageidautą "seminarijos fondą". Jo pajamos turėjo padengti klierikų studijų išlaidas. Kai T. Provincijolas tuo reikalu sukviėtė tėvų pasitarimą, T. Kipas ir T. Fengeris pasipriešino jo planui. Negalėdamas praveisti savo valios, lapkričio 22 dieną T. Andruška parašė T. Generolui, kad jį atleistų iš einamų pareigų ir provincijos vyresniuoju skirtų T. Stasį Gruodį arba T. Joną Kidyką. Jis pats norėjo darbuotis "toli nuo valdžios ir tų žmonių, su kuriais taip sunku bendradarbiauti".⁵

Likimo buvo taip lemta, kad tomis dienomis į Romą turėjo vykti T. Kolfshoten, Latvijos jėzuitų vyresnysis. T. Generolas paprašė jį stabtelėti Kaune, atsiklausti T.

Andruškos ir kitų tėvų nuomonės ir jam viską pranešti. Surinkęs reikalingas informacijas, T. Generolas nusprendė, kad provincijolu turi pasilikti T. Andruška. Kauno namų vyresniuojų paskyrė T. J. Ritmeisterį, labai tvarkingą, teisingą ir pareigingą vienuolį. T. Ritmeisteris buvo paskirtas T. Provincijolo pagalbininku ir, vietoj T. Kipo, provincijos konsultorium. Kalėdų atostogoms T. Generolas pakvietė T. Kipą į Romą. T. Kipas be jokios pertraukos buvo Kauno namų vyresniuojų 15 metų, ir tos bei kitos pareigos gerokai nusilpnino jo sveikatą. Sugrįžusiam iš Romos T. Kipui buvo paliktos gimnazijos direktoriaus ir tikybos mokytojo pareigos.

Norėdamas pagerinti finansinę Lietuvos provincijos padėtį, T. Generolas paskyrė T. Kolschoten Kauno namų finansų revizorium. Jis ir T. Provincijolas turėjo paruošti planą, kaip būtų galima papildyti provincijos kasą. Kad ir Kaimo namai išbristų iš finansinių bėdų, T. Generolas sutiko, kad T. J. Smilgevičius perimtų iš T. Fengerio namų ūkvedžio pareigas. Pagryžuvyje vietoj T. Smilgevičiaus naujokyno ūkvedžiu buvo paskirtas T. J. Juškevičius. Sis kartu su T. Bieliūnu buvo pradėjęs tercijatą Lavanttal, Austrijoje. Sugrįžęs gavėnios dar-

bams į Kauną, jis gavo naują paskyrimą ir baigė tercijatą Pagryžuvyje.

Galvodamas apie naują provincijos pajamų šaltinį, T. Andruška sumanė leisti naują laikraštį ir pradėjo rinkti medžiagą. Mat, provincijos išlaikymui kasmet reikėdavo apie 70.000 litų. Apie 15.000 litų atsiųsdavo T. J. Kidykas. Dėstydamas moralinę teologiją Kauno Kunigų Seminarijoje, T. St. Gruodis gaudavo kasmet 9.000 litų algos. Kitas provincijos pajamas sudarydavo aukos ir parduotų knygų pelnas. 1939 m. T. Andruška tikėjosi išleisti 5 ar 6 naujas knygas.

Paplitus po Lietuvą T. Andruškos giesmynui — "Naujos religinės giesmės" — T. Provincijolas rašė T. Kidykui, kad jo pasisekimas buvo didelis. "Jos plačiai giedamos po įvairias bažnyčias (tik ne pas jėzuitus Kaune, — nes čia esu boikotuojamas) ir daugelyje kitų gimnazijų. Labai daug padėkos gaunu už tas giesmes, o muzikai nori mane įkelti į didelius kompozitorius. Kai kur gimnazijos chorai, sakysime Kupiškėje, pagieda su didžiausiu žmonių pasigėrėjimu, nes gražūs chorai, ir gieda keturiais balsais. Sukomponavau ir naujų kančios giesmių su labai gražiais žodžiais ir melodijomis. Taip pat sukomponavau ir tautinį

Lietuviai jėzuitai Gallarate (Italijoje) Filosofijos Institute 1939 m. Stovi: K. Raudeliūnas, A. Šeškevičius, estas Dordett, S. Jurkštas, J. Sukackas. Žemai: A. Petronis ir J. Vaišnys.

religinį himną — *Malda už tėvynę*, kuri jau giedama kai kur bažnyčiose, — buvo ir radiofone giedama, — ji greit paplis po visą Lietuvą. Tik dabar reikalaujama iš manęs išleisti naują giesmyno laidą keturiems balsams, aš gi to nebeįstengsiu, nes per mažai išsilavinęs muzikoj. Taigi muzikai verčia mane studijuoti muziką, žadėdami man nemokamai duoti pamokas, o aš atsisakau: muzika ne mano tikslas. Už tai tenka išgirsti gana kietų priekaištų. Laikraščiai ne kartą mini tas giesmes kaipo didį įnašą į Lietuvos kultūrinį-religinį gyvenimą. O man tik rūpėjo, kad Kristus ir Marija taip pat ir giesmėmis būtų garbinami. Giesmyno pirmoji laida beveik jau išsisėmusi; neišmanau, kokią antrąją laidą sugebėsiu parengti".⁶

Pasidalinęs džiaugsmu su nuoširdžiu bendradarbiu, T. Andruška atidengė T. Kidykui ir būsimąjį laikraščio paslaptį. Kadangi ji liudija apie gudrų žemaitį ir uolų kunigą, bus pravartu su ja susipažinti.

"Knygeles", taip rašė T. Andruška T. Kidykui tame pačiame laiške, "skubu leisti ne tik žmonių religinimui, bet ir finansiniais sumetimais, nes Area Seminarij (seminarijos fondas) turi tvirtai atsistoti ant kojų. T. Bružikas per vasaros misijas turės ką platinti. Taigi antraeilis tikslas yra finansai. Nors ir nedaug nuo knygelės, bet vis esti pelno. Toks antraeilis tikslas yra ir mano sumanytojo laikraščio, kurį manau leisti nuo Kalėdų. Koks tas laikraštis bus, kol kas tai mano paslaptis. T. Paukštys būkštauja, kad aš jam sudarysiu konkurenciją. Ne pro šalį jam tokia baimė: jis daugiau rūpinsis "Žvaigžde". Bet jam konkurencijos nebus: ir apleičiam, — nes laikraštis bus savotiškas. Tamstai savo sekretą pasakysiu, tik mūsiškiams Lietuvon nerasyk, kol sutvarkysiu. Pasiryžau imti pavyzdį iš Queens Work Press, vadinasi, 12 knygelių per metus, kiekviena bus užbaigtas traktatėlis apie kurį nors nuodugniai išgildintą klausimą. Formatas mažai ką didesnis, tik puslapių skaičius iki 64. Jei prenumerata neitų, tai knygeles bus galima visados atskirai parduoti. Gal jau liepos ar bir-

želio mėnesį nustatysiu visiems metams knygelių turinį ir išsiuntinėsiu dvylikai Tėvų. Tamstai bent vieną, jei ne daugiau, ir paskirsiu terminą, kada knygelės rankraštis turi jau būti mano rankose. Medžiagą jau beveik surinkau: prancūzų, vokiečių, anglų ir lenkų kalbomis. Nustatysiu kiekvienai knygelei maždaug sinopsę, kad lengviau būtų rašyti. Lapeliai, kuriuos Tamsta man prisiuntei iš Prancūzijos, taip pat gerai patarnaus sinopsei sudaryti. Taigi tokio laikraščio leidimas sunkumų negali niekam sudaryti, o dvasios nauda gali būti labai didelė, taip pat ir piniginė nemaža. Taigi važiuosim!"

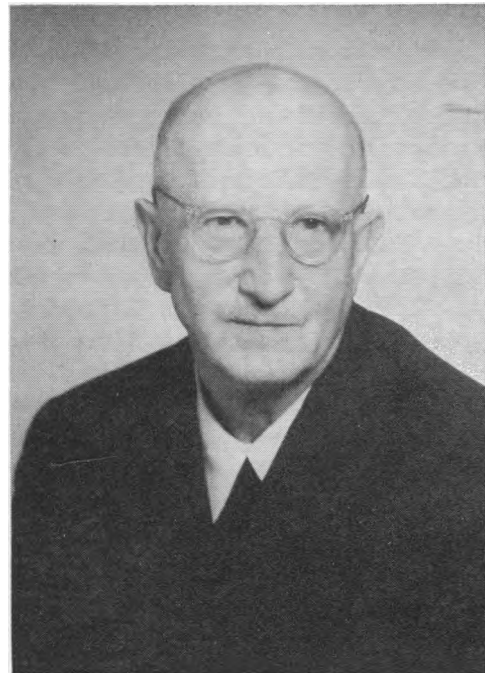
Balandžio 3 dieną nacių valdžia ištrėmė iš Insbruko visus svetimtaučius klierikus, išskyrus italus. Negalėdami susisiekti su T. Andruška, T. Bružikas ir T. Masilionis grįžo į Lietuvą, o kl. Br. Krištanavičiui klierikų vyresnysis T. Ferdinandas Weiss patarė vykti į Romą. Kadangi T. Bružikas skundėsi nugaros raumenų sukalėjimu, T. Provincijolas įsakė jam gydytis ir ilsėtis. Abu ištrėmtus tėvus jis nusiuntė į Pagryžuvio naujokyną ruošti baigiamiesiems teologijos egzaminams. Kaune jis paprašė T. Rimkevičių perimti namų kasą. Silpnėjant T. Paukščio sveikatai, T. Andruška norėjo siųsti jį į užsienį gydytis, bet T. Paukštys nenorėjo ir pasiliko Lietuvoje. Jis gydėsi Kulautuvoje gydytojo priežiūroje. Kadangi ir T. Aukštikalnio sveikata buvo menka, T. Provincijolas sutiko, kad vasarą grįžtų į JAV. Tuo tarpu Olandijos provincijolas jam parašė, kad du lietuvius klierikus priims į savo provincijos filosofijos studijų namus ir už juos nieko nereikės mokėti. Tai buvo geras finansinės naštos palengvinimas, nes už kiekvieną klieriką reikėdavo mokėti kasmet tarp 2.000 ir 3.000 litų.⁷ T. Andruška džiaugėsi dar ir tuo, kad, sklandžiai bendradarbiaujant T. Smilgevičiui ir T. Rimkevičiui, Kauno jėzuitų namai galėjo 1939 m. išmokėti 30.000 skolas. Birželio 19 dieną jis sušaukė provincijos pasitarimą ir svarstė, kaip būtų galima užkšti spragas, atsiradusias dėl T. Bružiko, T. Paukščio ir kl. Aleksandro Markevičiaus

ligos. Balandžio mėnesį T. Bružikas buvo persikėlęs į Kauną, kur jo kalkėjanti ranka buvo gydoma elektra. Liepos mėnesį jis tiek pasveiko, kad jau galėjo vesti misijas. Kl. A. Markevičiui buvo nusilpę nervai, bet birželio mėnesį jautėsi geriau. Pasitaisius T. Paukščio sveikatai, T. Provincijolas numatė skirti jį Šiaulių rezidencijos vyresniuojui. Tikrai, darbo ir vietos pakeitimas jam išėjo į naudą. Vasarą T. Antanas Bieliūnas ir T. Wilhelmas Austas grįžo iš tercijato. T. Bieliūnui T. Andruška pavedė "Misijų" redakciją, o T. Austą paskyrė jėzuitų gimnazijos mokytoju ir namų knyginku.

1940 m. turėjo sukakti 400 metų nuo Jėzaus Draugijos įsteigimo. Ta proga T. Generolas pageidavo, kad kiekviena jėzuitų provincija paminėtų tą jubiliejų ypatingu veikalu. Negalėdamas išleisti anksčiau sugalvoto laikraščio, T. Andruška tikėjosi galėsias spausdinti T. P. Boegnerio paruoštus jėzuitų šventųjų gyvenimo aprašymus. Iš savo pusės T. A. Fritzen ruošė Jėzuitų Kalendorių 1940 metams. Be to, prof. dr. Zenonas Ivinskis žadėjo parašyti didesnę studiją apie senąją Lietuvos Jėzuitų Provinciją.

Kilus antrajam pasauliniam karui, T. Kidykas pasišovė vykti į Afriką ir ten apaštalauti. Bet T. Provincijolas jį nuramino ir prašė toliau apmokėti užsienyje studijuojančių kunigų ir klierikų išlaidas. Italijoje jų buvo 6, Prancūzijoje 5, Čekoslovakijoje 2, Vokietijoje 1. Karo pradžioje T. R. Blažys buvo nuvykęs į Liubliną gilinti filosofijos. Pabuvęs ten tik pusę dienos, jis grįžo į Lietuvą, atsisakė studijų ir pradėjo tercijatą Pagryžuvyje. Negalėdami išvykti į užsienį, rudenio 3 klierikai pradėjo teologijos studijas Kauno universitete. Du studijavo ten pat filosofiją. Kad būtų lengviau susisiekti, T. Andruška paprašė T. Kidyką siųsti jam laiškus per Švediją, o 1939 m. gruodžio 7 dieną per Romą.

1939 m. spalio mėnesio 19 dienos dekretu T. Generolas pavedė Vilniuje gyvenančius lenkus jėzuitus Lietuvos provincijolo jurisdikcijai. Vilniuje Šv. Kazimiero

J. Riethmeister, S.J

kolegijoje mokytojavo 16 tėvų ir 1 klierikas. Vilniaus universitete ir kunigų seminarijoje studijavo 20 klierikų. Be to, kolegijoje dirbo 11 brolių. Vilniuje apsigyveno ir iš Pinsko pabėgę lenkai naujokai. Jų skaičius niekur nepažymėtas.

Norėdamas padėti lenkams jėzuitams, T. Andruška paprašė lenkų rezidencijos vyresnįjį Čikagoje, T. Ernest Matzel, siųsti jam mišių intencijų. Mišių stipendijas turėjo pasilikti sau T. Kidykas, o T. Andruška norėjo sušelpiti vilniškius jėzuitus litais.

1939 m. pabaigoje ar 1940 m. pradžioje du lenkai klierikai džiovininkai ir vienas senas tėvas apsigyveno Bajėnuose. T. Dambrauskas prisiglaudė Kaune, prisiminė lietuvių kalbą ir po truputį išijungė į apaštalavimo darbą. Šv. Kazimiero kolegija, prisitaikiusi prie Lietuvos įstatymų, veikė toliau. Ji turėjo 420 mokinių. Jos direktorius buvo prel. Viskantas.

Nemažai problemų turėjo ir jėzuitų gimnazija Kaune. Kai 1936 m. Lietuvos Jėzuitų Provincija tapo savarankiška, daugumas vokiečių jėzuitų, dirbusių anksčiau Kaune,

nebenorėjo grįžti į Lietuvą. Tik vienas T. W. Austas, mokytojavęs Kaune 1932-1934 m., 1939 m. rudenį grįžo į Lietuvą ir įsijungė į gimnazijos darbą. Jam buvo pavestos namų dvasios vado ir knygininco pareigos. Be to, jis dėstė vokiečių kalbą jėzuitų gimnazijoje ir tikybą vokiečių realinėje gimnazijoje. Prieš tai, 1938-1939 mokslo metais, jėzuitų gimnazijoje dirbo tik 6 tėvai jėzuitai: T. Kipas, T. Ritmeisteris, T. Fulstas, T. Fengeris, T. Rimkevičius ir T. Venckus. Kl. A. Liuima studijavo Kauno universitete ir buvo nuo mokytojo darbo atleistas. Neturėdamas užtektinai savų jėgų, T. Kipas buvo priverstas samdyti 18 pasauliečių mokytojų.⁹ Kadangi švietimo ministerija privačių mokyklų mokytojams nebuvo numaciusi pensijų, nelengva buvo rasti mokytojų, ypač su geromis kvalifikacijomis. Minėtais mokslo metais Kauno Jėzuitų gimnazija turėjo 11 klasių (7 buvo pagrindinės ir 4 paralelės) ir tik 377 mokinius. Pradžios mokykla turėjo 5 skyrius, 4 mokytojus ir 139 mokinius. Finansinė gimnazijos padėtis buvo nepavydėtina, nes trūko savų jėgų. Todėl net T. Ritmeisteris prašė T. Kidyką pasiteirauti, ar koks nors JAV provincijolas negalėtų priimti vieno lietuvių klieriko į teologijos studijų namus be jokio mokesčio ir tokiu būdu padėti "seminarijos fondui".¹⁰ Provincijos kasa turėjo išlaikyti ne tik klierikus, bet ir "Žvaigždę", kurios metinė prenumerata buvo tik 2 litai. Išvykstant T. Paukščiui į Šiaulius, "žvaigždės" redakciją perėmė T. Andruška. Jam padėjo kl. Antanas Šeškevičius. Kadangi "Misijų" žurnalas 1939 m. turėjo tik 2.000 prenumeratorių ir davė nuostolių, T. Provincijolas apsisprendė nuo 1940 m. pradžios jo nebeleisti, bet vėliau pakeitė nuomonę ir išleido. Baigdamas 1939 m., T. Provincijolas taip rašė T. Kidykui į JAV: "Mes gyvename ramiai ir turime daug pastoracinių darbų. Taip pat ir Vilniaus kolegijoje, pavestojė mūsų jurisdikcijai, viskas einasi gerai. Tikiuos, kad Jūs galėsite išlaikyti visus mūsų studentus, studijuojančius kitose provincijose. Todėl dažnai prašykime šv. Juozapo pagalbos. Nepraraskite drašos ir pa-

sitikėkite Dievu."¹¹ Spręsdamas įvairias Lietuvos Jėzuitų provincijos problemas ir T. B. Andruška neprarado drašos ir pasitikėjimo Dievo apvaizda, nors tiršti karo audros debesys dengė Lietuvos padangę.

1. Plg. T. Andruškos laišką T. J. Kidykui 1936 m. balandžio 8 dieną.
2. Plg. T. Andruškos laišką T. J. Kidykui 1937 m. sausio 2 dieną.
3. Plg. T. Andruškos instrukcijas T. Kidykui 1937 m. lapkričio 5 d.
4. Plg. T. Andruškos laišką T. Kidykui 1938 m. rugpiūčio 18 dieną.
5. Plg. T. Andruškos laišką T. Kidykui 1938 m. lapkričio 23 dieną.
6. Plg. T. Andruškos laišką T. Kidykui 1939 m. kovo 27 dieną.
7. Plg. T. Andruškos laišką T. Kidykui 1939 m. gegužės 19 dieną.
8. Plg. T. Andruškos laišką T. Kidykui 1939 m. lapkričio 11 dieną.
9. Plg. brolio Kazimiero Urbono, T. Kipo sekretoriaus, laišką, rašytą T. J. Kidykui 1939 m. vasario 6 dieną.
10. Ten pat.
11. Plg. T. Andruškos atviruką T. Kidykui 1939 m. gruodžio 7 dieną.

KRISTAUS KARIAI KAUNO JĖZUITŲ GIMNAZIJoje

BR. PETRAS KLEINOTAS, S.J.

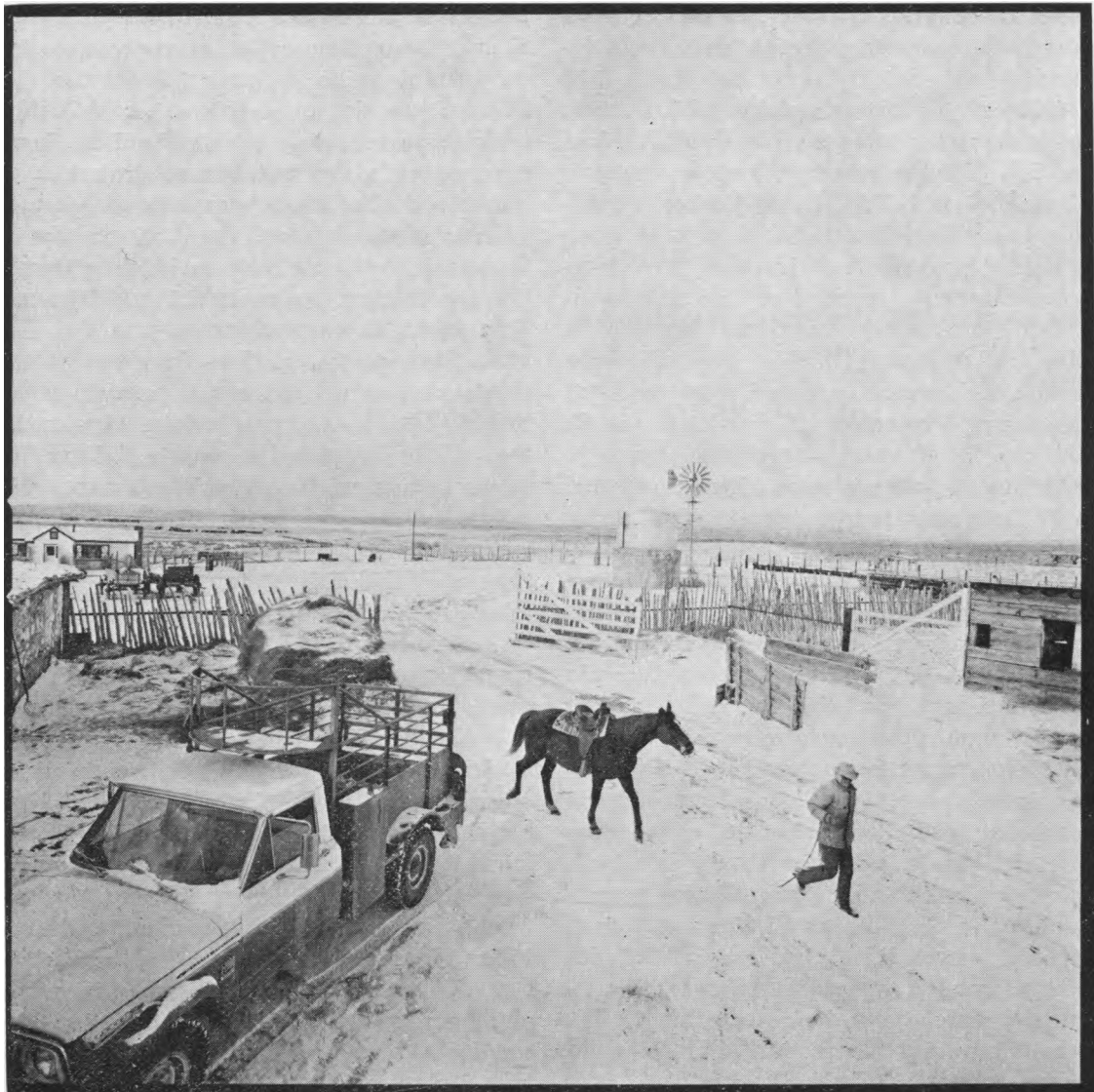
Lietuvos nepriklausomybės laikais vyrų vienuolynai kandidatų į brolius nestokojo. Jėzuitų gimnazija Kaune, naujokynas Pagryžuvyje ir rezidencija Šiauliuose samdytų darbininkų beveik neturėjo — visus raštinių, namų ir ūkio darbus atliko pilna-teisiai Jėzaus Draugijos nariai — jėzuitai broliai. Trys jėzuitai broliai (Andriejauskas, Aulinskas ir Tamkvaitis) pirmieji išvyko į Pietų Afrikos misijas. Panaši brolių atžvilgiu padėtis buvo ir kituose vyrų vienuolynuose. Todėl ir mano vienuoliško gyvenimo jaunystė prariedėjo labai mielų brolių Kristuje būryje. Bendri idealai, tos pačios

jiems siekti priemonės ir bendras gyvenimas sudarė geras sąlygas dvasios polėkiams.

1934 m. T. Jonas Paukštys, S.J., išvertė ir išleido mažą knygėlę, parašytą F. Alcaniz, S.J., "Meilės sutartis", kurioje trumpai, patraukliai ir aiškiai buvo išdėstyta pasiaukojimas Švč. Jėzaus Širdžiai ir to pasiaukojimo praktiškas vykdymas. Tos knygėlės mintimis susižavėję, berods, keturi broliai Pagryžuvyje sutarėme kasdien iš eilės atlikti Jėzaus Širdies permaldavimo praktikas. Žinoma, to negalėjome paslėpti nuo namų vyresniojo ir dvasios vado T. Pauliaus Boegnerio — turėjome gauti jo pritarimą ir palaiminimą... Namų reikalus T. P. Boegneris tvarkė tvirta ranka, vadovaudamasis tėvišku gerumu ir rūpestingumu; naujokų ir visų namiškių dvasiniam gyvenimui jis vadovavo savo gražiu pavyzdžiu, mokymu ir išmintingais patarimais. Dažnai su juo kalbėdavome dvasinio gyvenimo temomis. Kai aš T. Boegneriui papasakojau apie mūsų pamaldumo naujas idėjas, porą kartų krankštelėjo (jis turėjo įprotį, nervinį ar kitoki, kalbėdamas krankšėti), sėdėdamas kėdėje su atramomis, visiškai ją pripildęs (buvo storokas), šiek tiek pasiklibino ir tarė: "Tikras pamaldumas prie Švč. Jėzaus Širdies gerai derinasi su Jėzaus Draugijos dvasia. Kai dėl Kristaus meilės stengiatės gerai atlikti visas savo pareigas, esate gerame kelyje. Tik nesteikite naujos "Draugijos". Mat, mes norėjome vadintis "Meilės karžygiais"...

Tais metais mūsų naujokyne buvo tik vienas ar du kandidatai į kunigus. Bet atsilankęs T. J. Kipas tarp kitko pasakė, kad į mūsų gimnaziją Kaune yra priimti keli berniukai, nori tapti kunigais jėzuitais. Tų metų rudenio aš buvau perkeltas į Kauną darbui "žvaigždės" administracijoje. Pagryžuvyje likusius "Meilės karžygius" kiti broliai pradėjo pravardžiuoti "kleinotinkiniais", ir jie išnyko... Kaune man rūpėjo T. Kipo kandidatai į kunigus — kas ir kaip jais rūpinasi? Tada aš galvojau, kad Viešpaties tarnybon šaukiamiems jaunuoliams reikia, daugiau padėti — pagelbėti geriau

pažinti ir karščiau pamilti Viešpatį Jėzų Kristų. Tiesa, Kauno jėzuitų gimnazijoje tada gražiai veikė mokinių "Sodalicija" ir, berods, jau slapta — ateitininkai. Tačiau Sodalicijos nariai buvo kreipiami labdarybėn. Jie rinkdavo atliekamus drabužius ir kitokius daiktus, lankydavo Kauno fortuose vargingas šeimas, jas apdovanodavo. O man labiausiai rūpėjo moksleivių dvasinis gyvenimas, jų santykiai su Kristumi. Tam labai tiko pamaldumas prie Švč. Jėzaus Širdies, t.y. meileje žmogaus jungimasis su Dievu, kas buvo ir pagryžuviečių brolių "Meilės karžygių" idėja. Pirmiausia tuo reikalu kreipiausi į rektorių T. Kipą. Jis mano sumanymui susidomėjimo neparodė, patarė tuo reikalu pasikalbėti su Sodalicijos vadovu T. K. Fulstu. Ir T. Fulstas nenorėjo prie "Sodalicijos" turėti "atskiros spintelės". .. Tik kai jam pasakiau norįs sudaryti nepertraukiamą Šv. Komunijų priėmimo eilę, prisiminė, kad čia gali būti "Eucharistinių" sekcija, jau kitur veikianti prie Sodalicijų ir prie ateitininkų kuopų, mielai mano sumanymui pritarė ir tapo mūsų dvasios vadu. Tada T. Kipo minėtus kandidatus ir kitus gerus berniukus sutelkiau "Meilės karžygių" būrelin. Pirmieji buvo: Vaclovas Abišalas, Bronius Markaitis, Povilas Rabikauskas, Vincentas Slatkevičius, Juozas Stankevičius ir Alfonsas Žičius. Vėliau prisidėjo iš mano prisimenamų: Bronius Gedvilas, Jonas Giedrys, Feliksas Jucevičius, Vytautas Tvardauskas, Bronius Valadka ir kiti. Būreliui priklausydavo 15-20 moksleivių. Dvasios tėvas paskirdavo metų laikotarpiui pirmininką, sekretorių ir mišioms tarnautojų mokytoją. (Kai Rabikauskų Pauliukas buvo paskirtas savo draugus mokyti tarnauti mišioms, pasakiau jam: "Pauliau, jei sugebėsi būti geru ministrantų mokytoju, kada nors būsi profesorium". Tada Paulius Rabikauskas gerai mokė berniukus tarnauti mišioms, o dabar jis Romoje Gregorianumo universiteto profesorius, dėsto paleografiją ir diplomatiką). Sekmadienių popiečiais "Žvaigždės" administracijoje šaukdavome susirinkimus, kuriuose jie patys skaitydavo savo parašy-

J. Dovydenas

Grass Valley Ranch, Austin, Nevada, 1974

tus ir iš knygų religinio turinio straipsnelius bei eilėraščius. Baigiamasis žodis būdavo mano. Tuose susirinkimuose vyravo nuoširdžiai pamaldi nuotaika. "Meilės karžygių" vardas greitai pasirodė nepraktiškas. Naujo vardo sugalvojimo konkursą laimėjo Bronius Markaitis — "Kristaus kariai". Šūkį, "Eucharistiškoji Jėzaus Širdie, tu turi viešpatauti", pasiūlė T. Fulstas. Turėjome savo knygynėlį ir Jėzaus Širdies paveikslą. Pirmaisiais mėnesio penktadi-

niais prie to gėlėmis papuošto paveikslo vykdavo pamaldos: dvasios tėvo pamokslas ir bendras Jėzaus Širdžiai pasiaukojimo aktas. Visi turėjo stengtis savo dieviškąjį Vada Kristų džiuginti — būti gerais Kristaus kariais. Atsiteisti už "neištikimybės" buvo įpareigotas, loterijos būdu išrinktas, vienas karys — "nostra victima" — mūsų auka. Turėjome tiek tuščių dėžučių, kiek būdavo pamaldose karių. Vienoje dėžutėje būdavo įdėtas kryželis su grandi-

J. Dovydenas

Jaunieji ūkininkai (Young Ranchers) Grass Valley, Nevada, 1974.

nėle. Berniukas, paėmęs dėžutę ir joje radęs tą kryželį, nešiodavo jį ant kaklo. Jo pareiga būdavo visas savo maldas, darbus ir kentėjimus aukoti Kristui už karius. Tik sekančio pirmojo penktadienio pamaldose sužinodavome, kas buvo "mūsų auka" — jis skaitydavo pasiaukojimo aktą. Leidome ir savo laikraštį — "Žvalga". Berods, po metų veikimo pastebėjome, kad mums reikia ir "konstitucijos". Jos rašymo komisijon

pateko Abišalas, Gedvilas ir Rabikauskas. Viename konstitucijos projekto svarstymo posėdyje aš jiems priminiau, kad Dievo malonėms pelnyti reikia aukos... Dar pridėjau: "Gera būtų, kad kas ir gyvybę už mus Dievui paaukotų..." Į tai atsakė pirmininkas Bronius Gedvilas: "Broliuk, toji auka būsiu aš..." Tų pačių metų gegužės mėnesį jis su kitais dviem draugais pėsti nukeliavo į Pažaislį aplankyti Marijos ste-

Danguolė Sadūnaitė

SAULĖ

Ji piešia —
smėlį,
vėlyvą palmės medi.
Laivus.. .
Tylą.
.....
Ir jūros mėlynumą
apglamžytą...

VIENATVĖ VEIDRODY

1.
Lūpos vis dar kalba
apie saulę...
: : : : : : : : : :
Vargšės suskilę, pavargę lūpos —
karštligiškai šneka
apie saulę.

2.
Kai jos nejaučiu,
kai jos seniai kambarį nėra.
.....
Kai ji nenutyla...

* * *

1.
Sodininke,

tylus Tavo švilpesys
atitiesina mane į Tave.
: : : : : : : : : :
Pamažu Tavo šviesos stulpe
mano kūnas pražįsta...

2.
Ir, sutemai byrant, Tu lauki,
kada su dangumi suaugsiu...

DEGIMAS

1.
Upėje sruvena —
miško drėgmė.
Pamiškėj laužas.
Vienoj liepsnoj — diena,
kitoj liepsnoj — naktis
kūrenasi...

2.
Žvėrys aplinkui —
sustoję ratu.
Mėnesienoj juodus šešėlius
trypia...

3.
Vienoj liepsnoj — diena,
kitoj liepsnoj — naktis
kūrenasi.. .

Liepsnos laižo tave, kaip lobį.

* * *

Dieve,
tavo diena buvo tokia graži.
Išsikerojo virš manęs —
žydinčiu krūmu.

Tiktai naktį,
ar pasiliksiu stovėti, kaip ir jis:
toli už slenksčio?

* * *

1.
Jeigu Tu būsi šaknys medžio,
pasiliksiu visada su Tavimi...

Net jeigu ir niekada
žydėjimas į mane
neprasilietų. ..

buklingo paveikslo. Grįždami poilsiui atsisėdo ant dar šaltos žemės. Gedvilas susirgo smegenų uždegimu. Po kelių dienų jis savo pažadą įvykdė — mirė... Apie mūsų parašytą konstituciją T. Boegneris pasakė, kad ji panaši į vienuolyno regulas. Iš Kau-

ne veikusios "Kristaus karių rinktinės" penki įstojo į Jėzuitų ordiną (du vėliau išstojo), vienas tapo vyskupu, vienas klebonauja, vienas daktaras, vienas žurnalistas redaktorius. Du mirė, būdami Kristaus kariais. Apie kitus neturime žinių.

VALANDĖLĖ PAS LOJOLOS UNIVERSITETO KANCLERI

JUOZAS PRUNSKIS

Didžiausias privatus universitetas Illinois valstybėje yra Lojolos universitetas Čikagoje. Jis taip pat yra vienas didžiausių katalikų universitetų visame pasaulyje. Jame šiais mokslo metais yra 15,202 studentai, 650 profesorių ir dar apie 800 ne visą laiką dirbančių dėstytojų.

Šios milžiniškos mokslo įstaigos kancleris yra kun. James F. Maguire, jėzuitas. Tas pareigas jis eina nuo 1970 metų. Anksčiau 20 metų jis buvo šio universiteto prezidentas.

Universitetas turi labai plačius užmojus ateičiai. Per ateinančią dešimtmetį yra pasiryžęs sutelkti 150 milijonų dolerių, kad galėtų finansuoti gabiųjų savo studentų ir profesorių mokslinius darbus, plėsti pastatus, apsirūpinti naujausiomis mokslo priemonėmis. Pažymėtina, kad Lojolos universitetas turi savo humanitarinių studijų padalinį Romoje, kur vykdoma didžiausia iš visų Europoje esančių Amerikos universitetų padalinių programa. Universiteto metinis biudžetas yra 65 milijonai dolerių. Kasmet jis padidėja maždaug 5 milijonais. Studentų įnašai teapmoka 60% išlaidų.

Universiteto kancleris T. Maguire šiemet švenčia 70 m. amžiaus sukaktį. Jis yra gimęs Čikagoje, mokslus ėjo St. Louis mieste. Jau yra buvęs rektorium West Baden kolegijoje ir St. Xavier universitete, Cincinnati mieste. Už nuopelnus mokslui apdovanotas Prancūzijos, Italijos ir Ekvatoriaus ordinais. Būdamas tokiose aukštose pareigose, jis yra labai prieinamas. Su juo teko pasikalbėti jo kabinete Hancock rūmų 24 aukšte, kur sienos nukabinėtos meniškais paveikslais, o pro langą matyti tyvučiuojantis Michigano ežeras.

Paklaustas apie intelektualinį gyvenimą Amerikoje, jis visų pirma pasidžiaugė, kad baigusieji Lojolos universitetą yra geriau

išmokslinti negu jų tėvai. Vien Čikagos bendrovių įstaigose dirba apie 15,000 baigusią Lojolos universitetą. Iš viso JAV vien jėzuitų universitetuose yra per 100,000 studentų, o visuose JAV katalikų universitetuose ir kolegijose gal netoli ketvirčio milijono. Kasmet auga katalikų skaičius, kurie daugiau dalyvauja intelektualiniame ir moksliniame gyvenime. Jėzuitai JAV turi 4 medicinos mokyklas. Vien Čikagoje esanti Lojolos universiteto medicinos mokykla per metus išleidžia 130 gydytojų ir apie 120 dantistų. Teisę studijuoja 600. Net 51% visų Čikagos dantistų yra baigę Lojolos universitetą. Taip pat ši universitetą yra baigę 35% Čikagos socialinės tarnybos žmonių, 30% administracinėse pareigose esančių gailestingųjų seserų, 28% Čikagos psichologų, 28% miesto mokyklų direktorių.

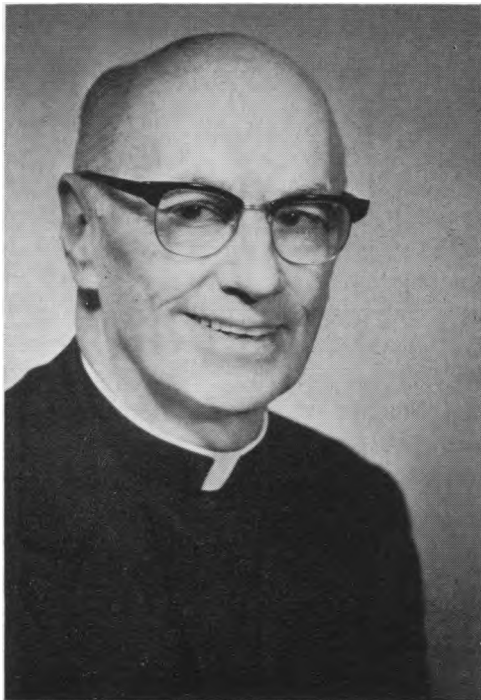
Kancleris Maguire pasakojo, kad universitetuose intelektualinis gyvenimas yra stiprus. Ryškus susidomėjimas dienos problemomis, dabarties literatūra, politine padėtimi. Universitetus lanko dar ir specialūs paskaitininkai, informuodami įvairiose srityse. Patys universitetiniai kursai rodo, koks platus mokslinis susidomėjimas.

Paskui kanclerį paklausiau:

— *Kokias dabarties problemas laikytumėte pirmaujančiomis?*

Jis atsakė:

— Katalikams intelektualams, kaip ir kitiems, visų pirma rūpi socialinės problemos — kaip parūpinti maisto badaujančioms, alkaniems, kaip sėkmingiau kovoti su nusikaltimais, su narkotikų vartojimu, kaip geriau gyventojus aprūpinti butais, kaip tinkamiau suorganizuoti patogų transportą, kaip sėkmingiau įvesti visuotinį medicinišką aprūpinimą. Lojolos universitetas ypač koncentruoja savo studijas sveikatos ir socialinės gerovės srityse.

J. F. Maguire, S.J., Lojolos universiteto kancleris.

— *Kokios dabartinės nuotaikos studentijoje?*

— Ryškus susidomėjimas savo profesija, labiau negu anksčiau. Daugiau pasirenka praktiškuosius mokslus ir daugiau jiems ruošiasi pradinių metų studijose. Pvz. mes šiemet galėjome priimti 130 studentų mediciną studijuoti, o prašymų buvo 7,700. Tegalėjome priimti tik vieną iš 65. Teisės departamente vienam priimtam atiteko 10 atmetų. Ruoštis psichologijos doktoratui tegalime kasmet priimti 20, o prašymų turime 400. Studentai tai žino ir jau studijų pradžioje stengiasi pasispauti, kad turėtų gerus pažymius ir patektų į norimos specialybės studijas. Ir pramonėje pirmenybę turi išėję studijas aukštesniais pažymiais. Studentai, tai žinodami, kietai dirba. Tačiau jie domisi ir kitomis, ypač socialinėmis, problemomis. Turime studentų, kurie savanoriškai vyksta į Apalachia kalnų neturtingųjų rajonus padėti ten besidarbuojantiems kunigams. Mergaitės padeda namuo-

se, slaugo ligonius, globoja sergančių vaikus. Atostogose išvyksta keliasdešimt savanorių studentų tokioms socialinėms talkoms.

— *Atrodo, kad dabar sumažėję maištingumo reiškiniai studentuose?*

— Dabar universitetai gana ramūs, daugiausia dėl to susirūpinimo studijomis.

— *Ar tenka Jums sutikti lietuvių?*

— Žinau, kad savo universitete turime ir lietuvių profesorių, ir studentų. Juos susitinku, tik dažniausiai visai nežinodamas, kad jie lietuviai. Esu sutikęs lietuvių jėzuitų. Bruno Markaitis, talentingas muzikas, mums padėjo minėti universiteto 100 metų sukaktį, sukurdamas gerą oratoriją, kuri buvo profesionališkai atlikta. Žinau, kad lietuviai jėzuitai turi žymų fotografuotoją ir filmuotoją kun. Kežį.

— *Ką patartumėte išeivijos lietuviams daryti, siekiant Lietuvos laisvės?*

— Visų pirma neužmiršti efektyvaus kelio politikoje. Stengtis veikti į mūsų politinių vadų įsitikinimus, kad jie paremtų Lietuvos laisvės reikalą. Manau, kad patys lietuviškosios visuomenės vadai gerai žino visus veikimo kelius. Panaudotinos viešosios nuomonės formavimo priemonės, organizacijos, švietimas, kad visi suprastų, kaip Lietuvos žmonėms trūksta laisvės ir kiek neteisybės okupacijoje. Talentingas rašytojas ar dramaturgas gali efektyviu būdu perduoti pavergtos tautos viltis ir žinią kitiems, kad išgirstų apie Lietuvą ir jos problemas. Suprantama, išeivijos lietuviai turi būti vieningi, bendradarbiaudami su vadovaujančiais asmenimis.

— *Prisipažinsiu, kad mano atsilankymo pas Jus tikslas buvo supažindinti lietuvius su jūsų mokslo įstaiga, bet taip pat tokius įtakingus žmones, kaip Jūs, sudominti Lietuvos reikalais.*

— Gera mintis. Mes iki kaklo skęstame savo darbuose ir tik kai atsiranda kas nors, kas sužadina mūsų mintis kita kryptimi, susimąstome. Tokie pasikalbėjimai, kaip šis, paveiks mano ateities skaitymą ir atkreips į Lietuvos reikalus dėmesį daug daugiau, negu jei tokio kontakto nebūtų buvę.

Seksas dabarties mitų Panteone

A. Paškus

(Tęsinys)

Jei apgaulingieji sekso mitai remiasi daline (biomorfologine) žmogaus samprata, tai tikrasis sekso idealas grindžiamas pilnutine (biologine, psichologine, dvasine) jo samprata. Jei sekso išplėšimas iš žmogiškųjų vertybių konteksto nuskurdina asmenybę ir barbariškumu grasina visuomenei, tai pilnoji meilė praturtina individą ir neša palaimą bendruomenei. Tikrieji mitai duoda seksui prasmę ir kryptį. Tai atsitinka, įjungiant juos į žmogiškųjų vertybių simfoniją. Sveikata, ekonominės gėrybės, profesija, poilsis, charakterio bei asmenybės bruožai (draugiškumas, dosnumas, pasitikėjimas, dėkingumas, rūpestingumas, supratimas), tiesa, grožis, gėris, religija — tai ir yra tos vertybės, kurios sudaro laimingo gyvenimo pagrindus. O kokia vieta toje vertybių skalėje tenka seksui? Atsakymo aiškumas visuomet priklauso nuo terminų ryškumo.

Pirmiausia skirkime seksą nuo meilės (romantinės-erotinės ir etinės). Skirkime "aš geidžiu tavęs" nuo "aš myliu tave". Asmuo gali kito geisti, visai jo nemylėdamas. Lytinis geismas yra psichofizinis poreikis, sukelias vidinę įtampą ir stumias ieškoti priešingos lyties įtampos pašalinimui. Ato-laidos sukeltas malonumas priklauso nuo lytinį aktą supančių aplinkybių. Žmogaus lytinis poreikis taip pat yra gerokai lankstus. Jis gali būti patenkinamas įvairiausiais būdais. Užtat jame yra daug vietos visokiems mėginimams ir mokymuisi. Todėl

būsdamas individas ir gali įsigyti fizinių, emocinių bei protinių įpročių, kurie ateityje kliudys arba gelbės ne tik sekso, kaip reproduktyvinio akto, pasisiekimą, bet ir gėrėjimąsi juo.

Čia reikia pastebėti, kad geriausia sveiko lytinio gyvenimo garantija yra emociškai sveika asmenybė. Lytinis švietimas vargu ar daug ką pagelbės. Neleistina nei sekso sugyvilinti, nei suangelinti. Jei bandytume seksą sudvasinti, visai nesiskaitydami su tuo beveik nuogu lytiniu alkium, padarytume individui bereikalingą kūnišką ir psichišką žalą. Žmogiškajai asmenybei pakenktume ir tada, kai į lytinę aistrą žiūrėtume kaip į žemą, gyvulišką reiškinį. Ir vienas, ir kitas kraštutinumas žmogų sulaužo. Abi laikysenos, ir lytinio potraukio užslopinimas (represija), ir visiškas jo nepažabojimas (ekspresija), įveda žmogų į bėdą. Bandyti visiems laikams atsikratyti "šlykštaus" lytinio geidulingumo reikštų atsisakyti progų, pamokančių, kaip jį tinkamai sukontroliuoti. Be to, toks stiprus potraukimas nesiduoda visam gyvenimui padedamas į šalį. Jo pamiršti negalime. Jis, kaip tas piktas šuo, pririštas prie grandinės, visada bandys nuo jos nutrūkti, visad mėgins išsiveržti į pasamonės paviršių. Sveikiausias sekso apvaldymas yra **susilaikymas** (laikinas ar nuolatinis) **dėl kitų vertybių**, žinant, kokio malonumo atsisakoma ir **dėl ko** atsisakoma. Priešingai, nevaldomas seksas duos vis mažesnę, vis menkėjantį

malonumą. Tokiu atveju individas vis ieškos naujų pakutenimo būdų, vis kitų savo meilės objektų. Palikta viena tokia seksualinių podirgių progresija gali privesti prie perversijos. Tokiu atveju lytinių problemų nebesumažins nė vedybos. Aplamai įvairių poreikių (taip pat ir lytinių) patenkinimas būna malonus, jeigu jis drauge sudaro progą ir kitų asmens interesų patenkinimui. Jo prasmė priklausys nuo to, ar jis taps žmogaus interesų bei vertybių grėsme ar pagalba. Tad seksas privalo būti palenktas (ne sunaikintas) pilnutinei žmogiškųjų vertybių skalei. Indas Radhakamal Mukerjee teisingai pastebi, kad "sekso pripažinimas ne kaip blogio, nuo kurio reikia bėgti, bet kaip pakeliančios jėgos, panaudotos dvasios bendravime, pakelia seksą nuo instinktų plotmės, o moterystę nuo grynų fiziologinės technikos" (*The Theory of Art and Mysticism*. Bombay, 1960, 259 p.)

Seksas pasilieka šviežias ir džiugus, tik eros maitinamas. Būdama karšta, kaip vulkano lava, erotinė romantika taip pat kuria savo mitus. Maždaug prieš 10 metų buvo labai populiarius vadinamasis "South Pacific" mitas, už kurio žolynų slepiasi apgaulingas vedybų misticizmas. Jo mintis tokia: kai vieną žavingą vakarą išvys mergaitę, žinok, kad ji tau skirta. Nelauk, skrisk prie jos šono ir parsivesk ją visam gyvenimui. Neužmiršk — tu turi tik šį vakarą, tad neleisk jai išnykti. Ji yra tas magiškas asmuo, kuris išgydys visas tavo žaizdas, palengvins visas sunkenybes, išspręs visas problemas. Deja, nei modernioji psichologija, nei sveikas protas šiam mitui įrodymų nepateikia. Yra daug žavingų vakarų, kuriuose sutiksi daug magiškų asmenų, bet nė vienas jų nenuramins to mistiško meilės ilgesio ir neišriš gyvenimo sunkenybių. Tarp daugybės žmogiškųjų būtybių, peržengusių individo gyvenimo taką, buvo nemaža tokių, kurios jį būtų aplieję žavinčia magika. Kaip dažnai tie laimę nešą susitikimai būna tokie pripuolami! Kokie tie susitikimai bebūtų, pastovūs (kaip moterystėje) ar laikini, romantinė meilė pasilieka tik viešnia. Ji arba pasi-

traukia, arba pereina į vadinamąją etinę meilę, į mylintį gyvenimo stilių. Kitaip tariant, lyčių meilė arba žengs pirmyn į žmogiškosios draugystės pakopą, arba trauksis atgal į daiktinį pasinaudojimą kitais.

Šioje meilės raidos pakopoje (romantinėje meilėje) dažnai mylimieji pakliūva į vidinį konfliktą, kylantį tarp romantinių - erotinių jausmų ir valingos etinės meilės arba platesnės vertybių sistemos. Nedaug yra asmenų, kur sentimentali meilė visai atitiktų mylinčio gyvenimo stiliaus reikalavimus. Skirtumai gali pasirodyti religijoje (ne tiek formalia, kiek įsitikinimų prasme), idealuose, charakterių kilnume, kultūroje ir t.t. Tokiems skirtumams paaiškėjus, individas atsistoja prieš sunkų ir skausmingą apsisprendimą. Jis gali baigtis tokiu sprendimu: "Aš jį myliu, bet jis nėra toks asmuo, už kurio turėčiau tekėti. Todėl abiejų labai aš už jo netekėsiu". Tas sprendimas gali baigtis ir kitaip: "Aš jį myliu, todėl už jo tekėsiu, nežiūrint kokie bebūtų tarp mūsų vertybiniai skirtumai". Nepasakoma, o gal net nenujaučiama, kad tai padaryta abiejų nelabui. Pirmojo sprendimo pavyzdys ryškiai matyti linksmame filme "The Bus". Amerikietė turistė, iki ausų įklimpusi į erotinę romantiką su italų, ekskursijos vadovu, pagaliau atsisako už jo tekėti. Žiūrovas jaučia, kad jos sprendimas buvo padiktuotas jos etinės meilės abiejų gerovei. Gaila, kad realiame gyvenime amerikietės turistės kartais prieina prie priešingo pasirinkimo. Greičiausiai abiejų nenaudai. Žinoma, romantinės ir etinės meilės konfliktas galėtų būti dar aštresnis mažumų, tad ir lietuvių, tarpe.

Jei lytinis geidulys išilieja į romantines emocijas, jei romantinė meilė savo ruožtu derinasi su abiejų partnerių vertybinėmis skalėmis, tada toji pora gali tikėtis laimingos meilės. Meilės, kuri jų gyvenimą vis stipriau cementuos, vis labiau viensys. Perėjimas iš "aš geidžiu tavęs" į "aš tave myliu" tegali būti pasiekiamas vertybėmis, kuriom abu partneriai pasiveda. Juk žmogaus asmenybę išugdo tik vertybės. Užtat jei kalbame apie individo augimą, kalba-

me apie jo vertybių skalės harmoningą plėtojamąsi. Juk vertybės padaro skirtumą tarp aistros ir meilės. O dviejų asmenų meilė yra tiek stipri, kiek stiprios jų vertybės. Kitą mylėti reiškia įsijungti į jo vertybių ieškojimą. Vesti kitą asmenį reiškia vesti ir jo vertybių turinį, duodantį gyvenimo kryptį žmogiškai būtybei. Vienas kitą mylėti yra ne kas kita, kaip padėti vienas kitam atbaigti savo atsineštą vertybių simfoniją. Jei toji atsineštoji vertybių simfonija tėra tik keletas skurdžių garsų, jei asmenys neturi nei vaizduotės, nei charakterio, nei idėjų ar idealų, nei siekių ar transcendentinių troškimų, tai tokia pasiliks ir jų meilė — skurdi ir tuščia, lyg tundrų augmenija. Jei partnerių vertybės susikryžiuoja, tai susikryžiuos ir jų moterystė, nežiūrint kieno ir kur ji būtų palaiminta. Kartojame: lyčių meilė skleisis tik tada, kai seksu bus sakoma ne tik "aš tave myliu", bet ir išreiškiamas abipusis lojalumas platesnei vertybių schemai.

Šį principą patvirtina protestantų dvasiškų moterystės. Kur ministeris ir jo žmona pasiaukoję dirba Bažnyčiai, ten moterystės santykiai yra turtingi ir džiaugsmingi (žiūr. D.D. Walker, *The Human Problems of the Minister*. 1950, 86 psl.). Deja, toks bendravimas nėra dažnas net ir protestantų dvasiškių moterystėse. Iš 5000 apklausių ministrų žmonių tik vienas penktadalis pasisakė drauge dirbančios ir veikiančios su savo vyrais (W. Douglas, *Ministers, Wives*. 1963, 46 psl.). Dar blogiau su pasauliečių moterystėmis. Apklausinėjus beveik 500 pasiturinčių porų, paaiškėjo, kad tikras ir platesnis bendradarbiavimas buvo ne tarp vyro ir žmonos, bet tarp vyro ir moters, dirbančių bendrą darbą, ypač kūrybiškesnį darbą. Išvada aiški: bendri interesai atidaro naują, šviesią dimensiją meilėje. Bet ši išvada dar aiškesnė: atsienešęs į meilės santykius tik erogenines zonas, laimės nesitikėk!

Tačiau net aukštos kokybės meilė, pavertusi seksą mylinčiojo gyvenimo stiliumi, negali vietoje sustoti. Ji, kaip ir kiekvienas gyvas organizmas, privalo augti. Kaip

kiekvieno augalo, taip ir jos augimui reikalingas trąšus dirvožemis ir tinkamas klimatas. Išsivysčiusiose kultūrose toks dirvožemis yra pastovi monogamija šeimos židinio atmosferoje. Kur visuomenė jau išsprendė biologines bei ekonomines išsilaikymo problemas, ten, jau minėto indo Mukerjee nuomone, pastovi monogamija, paremta menu, religija ir visuomenės papročiais, plačiai atidaro vartus normalaus vyro ir moters augimui. Bet tik legalinė moterystė, be namų atmosferos, gali tapti neapykanta ir kančios vieta. Kalbėdami apie namus, turime galvoje dvasią maitinančią aplinką, o ne kūną šildančią pastogę. Namų židinyje yra ne kas kita, kaip psichologinis klimatas, persunktas suprantančiu rūpesčiu ir protinga meile asmeniui, apdovanotam savais poreikiais ir sugebėjimais. Gyvenimo įtampos ir atlaidos, pergalės ir pralaimėjimai namų židinyje priimami kaip neišvengiama žmogiškosios egzistencijos dalis. Ten namų židinyje, tarsi kokioje priebėgoje, susitinka nuovargis ir nusivylimas, nedraša ir supratimas, užuojauta ir padrašinimas. Namų židinyje pora švęs savo pergalės ir gydys savo kovą žaizdas. Taigi monogaminės moterystės židinyje ir sudaro vyro, žmonos bei vaikų asmenybių plėtojimuisi geriausias sąlygas. Bet nepamirština, kad moterystė reikalauja ir platesnės asmenų bendruomenės. Nepamirština, kad nei meilė, nei namų židinyje, nei bendruomenė negalės atsilaikyti prieš nuolatinį nenorą aukotis draugystės, namų židinio ir bendruomenės labui. Meilei reikia laiko, pastangų, kantrybės, pasiaukojimo ir vaizduotės. Meilei reikia autentiškų žmonių. O būti autentišku žmogumi reiškia būti konflikte, grumtis už vertybių turinį. Bręsti autentiškam žmogiškume reiškia sugebėti atsisakyti vienų vertybių, neišskiriant nė sekso, dėl kitų aukštesnių vertybių. Toks jau yra gyvenimo dėsnis. Toks yra ir tikrasis sekso mitas. Be jo žmogiškasis individas paliks tuo amžinu paaugliu, kuriam pasaulis atrodo lyg ištisas erogeninių kūno dalių miškas. O miške visad labai lengva paklysti.

Skyrių tvaiko DANUTĖ BINDOKIENĖ

KOMUNISTINIŲ IDEALŲ UGDYMAS LIETUVOS MOKYKLOSE

Vasaros atostogų metu, kada mūsų vaikai džiaugiasi laisve, nesirūpindami pamokomis nei mokyklomis, gal būt, verta bent trumpai susipažinti su okupuotos Lietuvos pradinį ir vidurinių mokyklų sistema, kur kiekviena vaiko mokslo ar laisvalaikio valanda pajungta tik vienam tikslui: "Išugdyti asmenybę, priėmusią komunizmo idealus ir sugebančią jų realizavimui pajungti visus kitus savo siekius, savo sugebėjimus, visą savo veiklą". Komunistų partija ne kartą išakmiai yra atkreipusi pedagogų dėmesį į tai, kad "viso auklėjamojo darbo šerdis yra komunistinės pasaulėžiūros formavimas". Šita "komunistinė pasaulėžiūra" pradedama formuoti nuo ankstyviausių vaikystės metų, pajungiant tam tikslui visą mokykloje praleistą laiką ir kontroliuojant net mokinio laisvalaikį, ruošiant įvairius užsiėmimus, išvykas, paskaitas, filmus, sueigas ir kt.

Moksleivių idėjiniam politiniam ugdymui panaudojami literatūros, istorijos ir visuomenės mokslai. Tokias komunistinio auklėjimo galimybes teikia gamtotyros ir meninio ciklo dalykai. Materialistinės pasaulėžiūros formavimui panaudojamos matematikos, fizikos, biologijos ir chemijos pamokos.

Apie šių pamokų praktišką panaudojimą pedagogus žodžiais ir pavyzdžiais plačiai informuoja "Tarybinė mokykla", švietimo ministerijos pedagoginis - metodinis

žurnalas (medžiaga šiam straipsniui paimta iš š.m. numerių 1, 2 ir 3).

Lietuvos mokyklas švietimo ministeris A. Rimkus skirsto į mieste ir kaime veikiančias. Miesto mokyklos neteikia tiek problemų nei programų ėjimo, mokinių paruošimo, nei pedagogų tinkamumo klausimu, todėl žurnalo puslapiuose joms tenka daug mažiau dėmesio. Kaimo mokyklose mokosi beveik pusė respublikos bendrojo lavinimo mokyklų mokinių. Jų tinklą sudaro 223 vidurinės, 692 aštuonmetės ir 1671 pradinė mokykla. Į kaimo mokyklas kreipiamas ypatingas partijos dėmesys, nes "nuo kaimo mokyklos darbo priklauso respublikos liaudies švietimo pasisiekimai". Taigi pasisakymai, kad kaimo mokyklų sistemoje "dar daug turime tokių mokyklų, kuriose gausu rimtų spragų, organizuojant mokymo procesą", rodo, kad kaimiškosios mokyklos kelia rimtą rūpestį.

Kaimo mokyklose paprastai blogesnė mokymo kokybė, žemesnis mokinių pažangumas, žymiai gausiau paliktųjų antriems metams. Pvz. miesto mokyklose praeitais mokslo metais kurso kartoti palikta 2,4% moksleivių, o kaimo — 3,2%. Blogiau paruošti mokiniai iš kaimo mokyklų neišlaiko stojamųjų egzaminų į aukštąsias mokyklas. 1973 m. stojamuosius egzaminus išlaikė 80% miesto abiturientų ir 68% kaimiečių, o iš 111 baigusiujų vidurines mokyklas aukso medaliu buvo tik 18 kaimo abiturientų.

Kaimo vaikai "nukenčia" net rusų kalbos mokyme. Miesto vaikai rusiškai išmoksta greičiau ir geriau, nes miesto aplinkoje apstu rusų kalbos: įstaigose, parduotuvėse ir gatvėse ji kasdieninis reiškinys, o "daugelyje kaimo vietovių kalbinės aplinkos nėra". Tačiau kaimo mokyklų mokiniai pranašesni už miestiečius tuo, kad liaudies švietimo organai įpareigoti įvesti žemės ūkio technikos ir automobilizmo mokymą kiekvienoje kaimo mokykloje. Abiturientai privalo mokėti elgtis su žemės ūkio technika, valdyti automobilį, kombainą, traktorių, dirbti mechanizuotoje gyvulininkystės fermoje ir pan."

Komunistinės materialistinės asmenybės ugdymas pradedamas su pirmaisiais vaiko žingsniais mokykloje. Patys mažieji čia vadinami spaliukais (pagal Spalio revoliuciją), vėliau jie išauga į pionierius ir dar vėliau tampa komjaunuoliais. Net pačioje pirmojoje pamokoje mokytoja, pasakojusi pasaką apie Saulę motulę ir Dainą, kuri šluostė vargšų vaikams ašaras, tuoj parodo paveikslą "apie sunkų baudžiauninkų darbą ir vergavimą ponams". Po to tęsiasi pokalbis, kaip gera visiems šiandien gyventi, kada "Tarybų Lietuva — laisva broliškų respublikų sesė, žmonės darbu puošia šalį ir daina šiandien kitočia".

Komunistinėje kaimo ar miesto mokykloje daug reikšmės skiriama pasakojimams apie "Didįjį Tėvynės karą", hitlerininkų ir buržujų nukankintus partizanus, žuvusius Plačiosios Tėvynės karius, pionierius ir t.t. Kad spaliukas giliau suvoktų to karo baismus, fašistų žiaurumus, rodomi atitinkami paveikslai ir liepiama skaityti grožinės literatūros knygas šia tema. Pamokose mokytojai stengiasi kuo vaizdžiau atskleisti komunizmo laimėjimus, suniekinti "buržuazinę sistemą, kurioje visi vargo, badavo ir kentė ponų priespaudą".

Daug dėmesio kreipama į internacionalinį auklėjimą — t.y. mokiniui įvairiais būdais skiepijama, kad jo tėvynė nėra tik Lietuva, bet plačioji Rusija su visais savo satelitais — "broliškomis respublikomis".

Šis internacionalinis auklėjimas įtraukiamas ir į užklausinę mokinių veiklą: jie skatinami susirašinėti su Rusijos ir jos satelitų mokyklų mokiniais, ruošia iškylas, lanko specialias parodas, dainuoja šių tautų dainas ir garbina bendrus komunistinius didvyrius, kurių priešakyje, žinoma, stovi Leninas.

"Didžiojo vado" Lenino kultas labai ryškus. Leninas garbinamas be atodairos, tuo tarpu prieš Dievą ir organizuotą religiją aršiai kovojama. Tai kovai panaudojami įmantriausi būdai ir priemonės. Net tautosaka — pasakos ar dainos, kuriose bent kiek pašiepiamas dvasininkų luomas, yra vartojamas kunigų ir bažnyčios autoritetui pažeminti. Duotuose pavyzdžiuose, kaip supažindinti mokinius su buitėmis pasakomis, siūloma jų veikėjus suskirstyti į teigiamuosius ir neigiamuosius. Neigiamųjų grupėje žymiausią vietą užima dvasiškiai, paskui ponai ir dvarininkai. Kartais ta antireliginė kova pasireiškia net komiškomis formomis. Pvz. straipsnyje "Dialektinės materialistinės pasaulėžiūros formavimas, mokant chemijos (T.M. Nr. 3) rašoma: "Aiškindama medžiagų masės išsilaikymo dėsnį, mokytoja parodo, kokie yra absurdiški religijos teiginiai, kad gamtoje egzistuojančios ypatingos dvasinės jėgos, kad pasaulis Dievo sukurtas iš nieko. Pabrėžiama, kad tikėti stebuklais absurdiška, nes jie prieštarauja gamtos dėsniams. Atliekant bandymus, mokiniai įtikinami, kad iš nieko niekas nesusidaro ir niekas neišnyksta visiškai be pėdsakų, kad pasaulis yra materialus, kad gamtoje nėra jokios ypatingos, nematerialios (dvasinės) jėgos". Tai maždaug taip pat anekdotiškai nuskamba, kaip tie tariami pirmojo kosmonauto pasisakymai, kad jis iškilęs raketoje labai aukštai, bet Dievo niekur nesutikęs.

Pasibaigus mokslo metams, mokiniai nepaleidžiami be priežiūros, kad vasaros metu neišgaruotų "komunistinė pasaulėžiūra" iš vaikiškų galvų. Didžioji mokinių dalis įjungiama į įvairias darbo ir poilsio stovyklas. 1973 m. vasarą tokia stovyklų pro-

J. Dovydenas

Cody, Wyoming-, 1973.

grama apėmė 83,3% visų krašto moksleivių. Mokiniai talkininkauja kolūkiuose daržovių priežiūros, derliaus nuėmimo darbuose, prie statybos ir pan.

Siekiama, kad "kiekvienas vyresniųjų klasių moksleivis vasarą ne mažiau kaip vieną pamainą padirbėtų darbo ir poilsio stovykloje arba gamybinėje brigadoje". Tikimasi, kad šią vasarą darbo ir poilsio stovyklose dalyvaus apie 10 tūkstančių

moksleivių. Šalia darbo ir laisvalaikio stovyklautojams stengiamasi įdiegti, kaip tą stovyklavimą "efektingiau panaudoti komunistiniam idėjiškumui, visuomeniniam pilietiniam aktyvumui, komunistinei pažiūrai į darbą ir visuomeninę nuosavybę formuoti, tarybinio patriotizmo ir socialistinio internacionalizmo, kolektyviškumo bruožams bei pilietinės pareigos jausmui ugdyti".

Išvydus "Septynis saulės patekėjimus"

Eglė Juodvalkytė

Nepretenduoju į literatūros kritikes, nes kol kas man trūksta ir literatūrinių žinių, ir objektyvumo. Tad šio rašinėlio nedrįsčiau pavadinti recenzija. Reikalui esant, pasakyčiau, jog tai yra tik minčių pasidalinimas su skaitytojais. Poezijai jaučiu nemažą meilę, todėl drįstu čia išdėstyti savo mintis apie Julijos Švabaitės-Gylienės neseniai išėjusią naują poezijos knygą "Septyni saulės patekėjimai".

Prisipažįstu, kad pirmosios jos poezijos knygos, "Vynuogės ir kaktusai" nesu skaičiusi, tad jokių palyginimų nedarysiu ir nekalbėsiu apie poetės vystymąsi. Poeziją šitaip vertinu: jei, perskaičiusi eilėraštį, pajuntu kokį nors sielos virptelėjimą, ar jei po savaitės kitos staiga prisimenu kokią nors darnią mintį, kokį ypatingesnį išsireikimą, arba jei užaina noras eilėraštį vėl perskaityti, išgvildinti jame paslėptas mintis, tai aš sakau, kad toks eilėraštis yra geras.

Pirmu skaitymu Švabaitės - Gylienės knyga paliko man įspūdį. Skaičiau antrą kartą, nes norėjau artimiau susipažinti su jos mintimis. Tačiau trečią kartą jau skaičiau su nusivylimu. Aplamai, poezija tai yra minties apipavidalinimas žodžiais. Žodžiai yra tartum apdaras, kuriuo pridengta mintis (siela) įgauna formą. Tad lygi svarba priklauso ir minčiai (sielai), ir žodžiui (formai). Švabaitės poeziją skaičiau, tartum atsagstydamą švarką, kurio sagos nevienodo dydžio, nugaroj, alkūnėj ir net po pamušalu išsiūtos. Ir kai pagaliau, atsagščiusi visas sagas, praskleidžiau švarką,

ieškodama paslėptos sielos — ten jos neradau. Nusivylimas buvo ypač kartus, nes įmantrus švarko susagstymas bylojo, kad po juo slypi siela. Tačiau ne visi eilėraščiai taip nuvylė. Kartais poetė parodo laikos poetinės fantazijos akimirkas:

Prie mano virtuvės balto stalo
alkanas, nervingas sėdi
laikas.

Prieš du tūkstančius metų
viena džiaugsmo minutė
buvo lygi
aštuoniom uncijom smėlio.

Tačiau kaskart, tartum išsigandusi savo sukurto pasaulio, ji banalia tikrove panaikina padarytą įspūdį. Skaitytojas, išsiūbutas tos parodytos fantazijos, tarsi sūpynės, yra be jokių ceremonijų išspiriamas ir dusliai žlegtelia į žemę:

Juodais rūbais lakštingalos
per naktį prie tavęs budėjo,
nes miestui neužteko angelų;
jų peršauti sparnai byrėjo
virš turgaus išdraskytų palapinių,
virš upės mėlynos krūtinės,
virš telefono
kabančių vielų,
virš balso nukirsto:
alio!.. alio!..

Sakoma, kad nieko naujo nėra pasaulyje. Iš to galima padaryti teisingą išvadą, kad visi poetai rašo maždaug tomis pačiomis plačiomis temomis: mirties, meilės, nusivylimo, gyvenimo ir t.t. Tačiau poeto, labiau negu kitų literatų, pareiga yra įskie-

pyti tas temas savo pergyvenimu, sava mintimi. Šitokiu būdu poetas skiriasi nuo poeto ir išsireiškimus išima iš banalybių eilių. To nepadaro Švabaitė. Jos poezijos knygoje pasigedau savitumo. Pažinus jos eilėraščius, nepažinau Švabaitės, nepajutau jos sielos. Ji su skaitytoju nepasidalina savo siela, neparodo jam savo privataus pasaulio. Ji manęs nepagavo, neparodė savito žvilgsnio į gyvenimą, kuriuo pasikliaudama galėčiau praplėsti savo gyvenimo pajautimą ar supratimą. Ypatingai to gaila, nes kartais šmėkštelia kažkas tikrai neįprasto, bet vėl tuoj dingsta banalybių sūkury.

Skirtumas tarp poezijos ir prozos dažnai glūdi sakinio struktūroje, žodžių sudėliojime. Keliuose eilėraščiuose ("Paskutinė klasė", "Tebeskaito istoriją") sakinio struktūra yra itin proziška. Atrodo, kad poetei savo talentą reikėtų į ten ir kreipti.

Skaičiai šeši ir dvylika dažnokai kartojasi jos eilėraščiuose. Šešis poetė, atrodo, naudoja, kalbėdama apie savo šeimos narių skaičių:

Šiltoji virtuvėj išaugo bulvė,
kuri maitina mus visus šešis.

Mano meilė yra padalinta
į penkias lygias dalis.
O aš
esu šeštoji
savaitės diena,
kurioje telpa visa,
kas nuo jūsų atlieka.

Jo burna besotė
iš šešių lėkščių, šešių ąsočių
vagia paskutinį
meilės lašą...

Dvylika beveik visuomet reiškia laiko, pasaulio pabaigą:

Tavo rankoj dvylikta
ir paskutinė plunksna.

Ištirps vaškinė rankų dvylika.

Nors ir viso pasaulio laikrodžiai
sustotų,
rodydami dvyliką...

Eilėraščiuose "Vijoklis", "Kai sausos žolės pražydės", "Pavirs mano virtuvė dul-kēm" ir dar keliuose poetė apsiriboja virtuvės sfera, tuo norėdama iškelti paprastų, kasdieniškų dalykų svarbą. Mintis visai nebloga, ir už tai poetę reikėtų tik sveikinti. Tačiau tie eilėraščiai pasilieka blankūs:

Virtuvė yra šeimos palaima —
vyro pagarbinimas —
vaikų užuovėja —
saldus gyvenimo akmuo,
slegias nuo šimtmečių atsineštą
naminės duonos rūgštį.
Virtuvė — mano gyvenimo duona
ir druska,
kiekvieną rytą ir vakarą
vis tokia pat
šaukštų skambėjime
ir puodų šveitime
nepasibaigianti liūdno veido
dainelė.
O aš vis ieškau
virtuvėje įkvėpimo
ir kiekvienam mažam daiktely
randu save ir savo visą buitį —
žmogaus, moters ir motinos.

Vienas kitas eilėraštis tikrai įdomus. Kur poetė nekalba nuvalkiotais išsireiškimais, kur kiekvienas žodis nėra skaitytojui, tarsi vaikui, išskiemenuojamas, jai pasiseka sukurti eilėraščius, kurie verčia skaitytoją galvoti. Čia ir glūdi tokių eilėraščių galia:

Prieš du tūkstančius metų
viena džiaugsmo minutė
buvo lygi
aštuoniom uncijom smėlio.
Prieš du tūkstančius metų
penkios skausmo minutės
buvo nelygios,
buvo nelygios šešiolikai uncijų
smėlio.
Prieš du tūkstančius metų
smėlis buvo brangesnis
buvo brangesnis
už skausmą-----

Eilėraščiuose "Pailsėk" ir "Rašyti tavo gyvenimą" poetė pakartoja žodžius "gražų

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

NETAISYKLINGI POSAKIAI BEI ŽODŽIŲ DERINIAI

Nors lietuvių kalbai čia, išeivijoje, daro nemažą įtaką gyvenamojo krašto kalbos, bet vis dėlto į mūsų kalbą jau nuo senų laikų yra daugiausia įsibrovusių įvairiausių slavizmų, o pastaruoju laiku ypač nemaža rusicizmų. Tai visai nenuostabu — juk daugelis mūsų tėvų ar senelių yra lankę rusiškas mokyklas Lietuvoje arba studijavę Rusijoje, tad rusų kalbos įtakos jie negalėjo išvengti. Tos svetimybės yra perduodamos iš kartos į kartą. Kai kurios jų

jau yra taip prigijusios ir įprastos, kad daugelis net neįtaria, kad tai galėtų būti ne lietuviški posakiai, o tik paprasti vertiniai iš svetimų kalbų. Čia paminėsime keltą tokių posakių, žodžių derinių ir linknių valdymo klaidų. Pirmiausia didžiosiomis raidėmis pateiksime nevartotinus posakius bei žodžius, o paskui paaiškinsime, kokius lietuviškus atitikmenis jų vietoje turėtume vartoti.

ATSAKINGAS PRIEŠ — *atsakingas kam*. Pvz.: Mes esame atsakingi prieš tautą (= tautai). Žmogus yra atsakingas prieš savo sąžinę (= savo sąžinei).

eilėraščių", dėl kurių, tur būt, mirtinai susiginčytume. Mano nuomone, žodis "gražus" niekuomet neturėtų būti prisegamas prie žodžio "eilėraščių". O pačiam poetui tai padaryti, net išreiškiant norą sukurti šedevrą, tikrai nedovanotina. Pagaliau ką poeti reiškia tas žodis? Ar ji jį naudoja perkelta prasme? Neatrodo. O ką reiškia šis žodis ne žodynine, bet gyvąja prasme? Visa tai poetas privalo žinoti.

Perskaičius eilėraštį "Radome dvi žemės spalvas", vis tiek nežinau, ką tos dvi spalvos reiškia: "Ar juodas kraujas yra juodas? Ar baltas kraujas yra baltas?" Apskritai, spalvas poetė naudoja, apipavidalindama ne vieną daiktą, pvz.: žalia saulė, žalios nuskriaustos katės akys, žalsvos sienos, vejuos tave jauną ir žalią, žalias angelo sparnas, žalia pagalvė, žaliuoja svogūno galvutė, ant saulės delno žalio; arba: mė-

lynam žvilgsnyje vaiko, mėlyna ryto rasa, už tamsiai mėlyną vitražų saulę, virš upės mėlynos krūtinės, mano mėlyni batai, ir mėlyna kepuraitė pabėgėlio sūnui. Nagrinėjau, nagrinėjau, skaičiau, skaičiau, ir vis dėlto neišskaičiau, kodėl ir batai, ir kepuraitė, ir saulė — viskas mėlyna.

Kai sakau, kad man atrodo, jog Švabaitės poezija banali, nuobodi ir lėkšta, tai dar nereiškia, kad nėra žmonių, į kuriuos ji neprabiltų.

Nemanau, kad dėl šių kelių mano asmeniškų pastabėlių autorė galėtų išsižeisti, jeigu ir ji pati eilėraštyje "Pailsėk" taip save išdrįsta apibūdinti:

Vargšė esu moteris,
vargšė esu motina,
ir dar didesnė vargšė
esu poetė.

ATSILIEPTI Į SVEIKATĄ — *atsiliepti sveikatai*. Pvz.: Toks girtuokliavimas tikrai atsilieps į jo sveikatą (=jo sveikatai). Žodis *atsiliepti*, pavartotas *pakenkti* reikšme, valdo naudininką. Žinoma, jis eina su prielinksniu *į*, kai vartojamas *atsišaukti*, *atsakyti* reikšme, pvz.: Jis atsiliepė į mano laišką, į mano šaukimą ir pan.

ATSITIKTI SU KUO — *atsitikti kam*. Pvz.: Su jo tėvais (= Jo tėvams) atsitiko didelė nelaimė.

ATSTOVAUTI KĄ — *atstovauti kam*. Pvz.: Suvažiavime jis atstovavo skautų organizaciją (= organizacijai).

AUKLĖTI PATRIOTINĖJE DVASIOJE — *auklėti patriotine dvasia, patriotiškai*. Pvz.: Mes turime auklėti jaunimą patriotinėje dvasioje (= patriotine dvasia, patriotiškai). Kas kita: Jaunimą reikia auklėti tiek mokykloje, tiek namuose. Čia nusakomas ne auklėjimo būdas, t.y. kaip jis turi būti auklėjamas, o auklėjimo vieta, t.y. kur jis turi būti auklėjamas.

AUKŠTAI GERBIAMAS — *didžiai gerbiamas*.

AUKŠTAI KVALIFIKUOTAS — *aukštos kvalifikacijos*. Pvz.: Dabar mes turime daug aukštai kvalifikuotų (= aukštos kvalifikacijos) specialistų.

BLOGOJE NUOTAIKOJE, BLOGAME UPE — *blogos nuotaikos, blogo ūpo, blogai nusiteikęs*. Pvz.: Jis buvo blogoje nuotaikoje (=blogos nuotaikos, blogai nusiteikęs). Šiandien aš buvau labai gerame ūpe (= gero ūpo).

BŪTI GIRTAME STOVYJE — *būti girtam*. Pvz.: Jis yra girtame stovyje (= yra girtas). Mes neaptarnaujame piliečių girtame stovyje (=girtų piliečių).

DAUGUMOJE — *daugiausia, dažniausiai*. Pvz.: Į mūsų mokyklą įstoja daugumoje (= daugiausia, dažniausiai) geri mokiniai.

DAUGIAU ŠIMTO — *daugiau kaip šimtas*. Pvz.: Jis uždirba per savaitę daugiau šimto (= daugiau kaip šimtą) dolerių. Ten buvo daugiau šimto (= daugiau negu šimtas, daugiau kaip šimtas) vaikų.

DĖKA KIENO — *kieno dėka. Dėka yra*

polinksnis, todėl jis vartotinas tik po linksnio. Pvz.: Darbo ir rūpestingumo dėka jis taip iškilo. Bet nebūtų gerai sakyti: Dėka darbo ir rūpestingumo.

DIDŽIA DALIMI — *daug*. Nuo sveikatos didžia dalimi (= daug) priklauso žmogaus laimė.

ESMĖJE — iš *esmės*. Žodis esmėje nevartotinas prieveiksmio reikšme. Jis pakeičiamas suprieveiksmėjusia konstrukcija iš *esmės*. Pvz.: Esmėje (= Iš esmės) šie du dalykai visai nesiskiria.

IKI TOKIO LAIPSNIO — *taip*. Pvz.: Jis iki tokio laipsnio nusmuko (= taip nusmuko), kad pradėjo vogti. Kas galėjo tikėti, kad šie reikalai nueis iki tokio laipsnio (= taip susiklostys).

ILGAI PRIEŠ — *gerokai prieš*. Pvz.: Dar ilgai prieš (= gerokai prieš) parodos atidarymą susirinko didelis būrys žmonių.

ĮSIMYLĖTI Į KĄ — *įsimylėti ką*. Pvz.: Visos mergaitės buvo įsimylėję į matematikos mokytoją (= įsimylėjusios, įsimylėję matematikos mokytoją).

IŠ ČIA KYLA — *dėl to kyla*. Pvz.: Kai vaikai sueina su blogais draugais, tai iš čia kyla (= dėl to kyla) daug įvairių nemalonumų. Priežasčiai reikšti nevartotina iš čia *kyla*, kas kita tokiame sakinyje: Iš čia kilo daug žymių žmonių.

IŠEINANT IŠ TO — iš *to, kas pasakyta, išdėstyta, remiantis tuo, atsižvelgiant į tai*. Pvz.: Išeinant iš to (= Iš to, kas pasakyta), galima padaryti išvadą.

IŠSEMTI KLAUSIMUS — *baigti svarstyti, nagrinėti klausimus*. Pvz.: Susirinkimo pirmininkas pranešė, kad jau išsemti (= baigti nagrinėti, svarstyti) visi klausimai.

IŠ TEIGIAMOS PUSĖS — *teigiamai*. Pvz.: Atlikdamas tą sunkų darbą, jis pasirodė iš teigiamos pusės (= teigiamai).

ĮTAKĄ Į KĄ — *įtaką kam*. Aplinka daro didelę įtaką į mūsų jaunimą (= mūsų jaunimui).

JEI SAKYTI TIESĄ — *tiesą sakant, po teisybei*. Pvz.: Jei sakyti tiesą (=Tiesą sakant, po teisybei), aš nė nežinojau, kad jis buvo atėjęs. Lietuvių kalboje junginys *jei ir bendratis* nevartojamas, išskiriant, pa-

WALKING TALL

Filmo tema aktuali — atkakli kova prieš korupciją policijoje, teisme ir visuomenėje. Tačiau toje kovoje pavartojama ir prievartos priemonių, dėl to filmas turi ir savo neigiamų pusių. Žiūrovai ploja ir pritaria nuskriaustojo priemonėms ieškoti teisybės. Apskritai filmas pasidaręs gana populiarus ir jau surinkęs apie 10 milijonų dolerių.

Vaizduojamas Tennessee valstybės gyvenimas. Pagrindiniai aktoriai taip pat kalba šios valstybės akcentu. Filmo tekstą parašė ir pastatymui vadovavo Hollywoodo veteranas filmų gamintojas Mort Briskin. Režisavo Phil Karlson, kuris pirmiau yra režisavęs „The Phoenix City Story“.

Filmo pagrindą sudaro tikras atsitikimas su

vyzdžiui, tokį atvejį: Jei daryti, tai daryti. Čia turime vadinamąjį infinityvini sakinį.

KAD PADARYTI, KAD PADARIUS — *norint, siekiant padaryti*. Junginiai *kad ir bendratis* bei *kad ir padalyvis* nevartotini tikslo aplinkybei reikšti. Pvz.: Kad įrodyti jo nekaltumą (= Norint įrodyti jo nekaltumą), reikia stipresnių argumentų. Kad pastatytum gražų namą (=Norėdami pastatyti gražų namą), turime gauti tinkamos medžiagos.

KAIP TEN BEBŪTŲ — *kad ir kažin kas būtų*. Pvz.: Kaip ten bebūtų (= Kad ir kažin kas būtų), tu rytoj turi vis tiek ateiti.

KAME REIKALAS — *koks reikalas*. Pvz.: Aš nesuprantu, kame čia reikalas (= koks čia reikalas).

KAS ČIA TOKIO — *Kokia čia bėda: na, tai kas*. Pvz.: Kas čia tokio (Na, tai kas; kokia čia bėda), jeigu jis kartais ir vėliau namo pareina?

jaunu Tennessee gyventoju Buford Pusser, kuris beveik vienas savo nepaprastu ryžtu siekia įvesti tikrą įstatyminę tvarką savo apskrity, kai vienos azartinių lošėjų landynės vadovai jį žiauriai sumuša, palikdami vos gyvą. Pasveikęs jis pats nuvyksta į tą landynę ir išdaužo jį mušusius, iš kasos pasiimdamas tiek, kiek kainavo tų piktadarių pagrobtas automobilis. Jam iškeliama byla, bet prisiekusiųjų teismas jį paskelbia nekaltu. Žmonės jį net išrenka šerifu. Dabar jis vaikščioja „išsitiesęs“ — iš čia ir filmo pavadinimas „Walking Tall“. Jis vaikščioja apsiginklavęs ir kietai kovoja su korupcija. Jį įtikinančiai vaidina Joe Don Baker. Ryžtinga kova su įstatymų laužytojais ir visuomenės skriaudėjais jam laimi daug simpatijų. Bet užtraukia ir nelaimę: piktadariai, suktai jį iškviatę, bando nušauti, bet nušauna tik su juo važiausią žmoną, o jį patį sunkiai sužeidžia. Visa jo šeimos laimė suardyta. Šerifas, vos pastovėdamas ant kojų, iš kapinių automobiliu lekia į tų piktadarių landynę, ją ardydamas ir kaltininkus naikindamas. Subėgusi minia jam talkininkauja — neša baldus į aikštę ir viską degina.

Aplamai filmas stipriai pabrėžia teisingumo ir sąžiningumo reikalą, tačiau toleruoja, kai pavartojamos smurto priemonės prieš įstatymų laužytojus ir visuomenės kenkėjus. Intriga filme gana stipri, vaidyba taip pat įspūdin- ga, bet gausu muštynių ir žudymų.

WHERE THE LILIES BLOOM

Kai dabar tiek mažai gerų filmų visiems, o ypač vaikams, ši švarų filmą sutinkame su džiaugsmu. Čia išryškinama šeimos meilė, pasiaukojimas šeimos nariams ir vienas kitam net ir sunkiausiose ligos, mirties, skurdo aplinkybėse. Filmo tekstas paruoštas pagal Veros ir Bill Cleaver romaną, laimėjusį Newbery premiją.

Šis filmas yra susuktas Apalachia kalnuose, tad yra nemaža gražių vaizdų. Čia parodoma šeima, neturtinga dėl ankstyvos motinos mirties ir dėl tėvo ligos, kuri ir jį nuvaro į kapus. Už nesumokėtus mokesčius prarandama žemė kaimynui. Vaikai bijo, kad juos gali paimti į našlaityną, tai mirusi tėvą slapta patys palaidoja, kaip velionis ir buvo prašęs, ir slepia nuo visų, kad jis jau miręs. Žemę perėmęs kaimynas Kiser Pease (Harry Dean Stanton) pamyla vyresniąją dukterį Devolą (Han Smithers), šešiolikmetę. Tačiau tėvas, išgyvendamas nuoskaudą, kam kaimynas žemę už mokesčius atėmė, prieš mirtį įprašo antrąją dukterį Mary Call, tik 14 m. amžiaus, kad jį neleistų seseriai tekėti. Mary Call vaidmenį atlieka Julie Gholson, susilaukusi palankaus kritikų atsiliepimo. Ji labai nuoširdžiai pasiaukojusi sesučių ir broliuko gerovei. Vaikai vienas kitą atjaucia ir vienas kitam padeda.

Neturto spaudžiami, jie renka vaistažoles ir, jas pardavę, turi šio tokio pelno. Šutintais svogūnais jie net gydo susirgusį tą jų žemę paėmusi kaimyną. Turtinga Šiaurės Karolinos žemė ir vaikams teikia nemažą galimybių. Jie įstengia išsilaikyti. Filmo aktoriai sudaryti iš profesionalų ir vietinių, bet ir vaikai pajėgia atrodyti natūralūs. Ypač sėkminga Julie Gholson Mary Call vaidmenyje. Filmas yra patrauklus ramia provincijos šeimos idilija, kai net patys jauniausieji įstengia nepasimesti sunkiausiose aplinkybėse. Filmas baigiasi nauja viltimi, kaimynui vedant vyresniąją dukrą. Šis filmas visiems rekomenduotinas.

CONVERSATION

Paramount bendrovės filmas, atsiradęs Watergate skandalo atmosferoje, nors veikalas, iš kurio filmas susuktas, buvo parašytas gerokai anksčiau. Filme vaizduojamas elektroninėmis priemonėmis sekimo specialistas Harry Caul, kurį čia su įsijautimu, bet šaltu profesionalo rimtumu vaidina Gene Hackman, filmų mėgėjams jau žinomas iš "The French Connection" ir iš "Scarecrow". Tas Caul nusi Kaltėlių sekimas kartą buvo trijų nekalėtų žmonių mirties priežastimi, todėl jis, ypač būdamas katalikas, labai nemėgsta to seklio užsiėmimo.

Už 15 tūkstančių dolerių jis pasamdomas sekti vieną jauną porą, kurią gyvai vaidina Cindy Williams ir Frederic Forrest. Ta pora pietų pertraukos metu vaikščioja San Francis-

co Union Square parke. Jų pasikalbėjimas įrašomas į juostelę, panaudojant slaptą mikrofoną, kurį seklio bendradarbis nešiojasi krepšyje, vaikščiodamas netoli tos poros. Pora prasiitaria apie nužudymą ir susitikimą viešbutyje.

Seklys, pastebėjęs, kad šeimnininkė be jo įeina į butą, įitaria, kad jis pats yra sekamas. Jis išdrasko visą savo buveinę, ieškodamas slapto mikrofono, net suardydamas ir savo labai gerbiama Madonos statulą. Nieko neranda. Tačiau viena moteris panaudoja to seklio sunklumą jos vilionėms ir išvagia juosteles su slapto pasikalbėjimų įrašais, kad parduotų tos jaunos moters vyrui. Seklys Caul įsitaiso gretimame viešbučio kambaryje, kur buvo numatytas slaptas tos porėlės pasimatymas. Slapta ir čia įrašo pasikalbėjimus ir tampa jį šiuropiai sukrečiančios žmogžudystės liudininku. Žmona su savo meilužiu nužudo savo vyrą.

Filmas susuktas, lyg turint tikslą atskleisti, kaip tokio elektroninio seklio darbas yra pavojingas, jam pačiam sudaręs didelę įtampą. Amerikiečiai filmų kritikai jį vertina gana palankiai, pagiria pagrindinio aktoriaus - seklio vaidybą, tačiau filme yra nemaža miglotumo. Iš pradžių žiūrovas nežino, kas yra ta sekamoji pora ir kas tas verslo direktorius, įsakęs ją sekti. Per nemažą filmo dalį neužsimezga šiltesnis kontaktas tarp ekrano ir publikos, tik vėliau atsiranda intriga. Suviliojimo ir nužudymo scenos pavaizduotos nuosaikiai, bet gal daugiausia dėl jų katalikų filmų įstaiga laiko šį filmą leistinu tik suaugusiems. Jis yra režisuotas to paties Coppolas, kuris tiek pasisekimo susilaukė su savo filmu "The Godfather", bet šis šaltokas filmas publikos tiek nepatrauks.

BUTCH CASSIDY AND THE SUNDANCE KID

Naujai atgaivintas anksčiau pastatytas filmas. Šiuo kartu jame vaidina pirmiaujantieji šio meto aktoriai: Paul Newman ir Robert Redford, talkinami dar ir Katherine Ross bei kitų smulkesnių aktorių. Iš šių pavardžių atrodytų, kad filmas nėra eilinis, tačiau savo turiniu jis nėra imponuojantis. Tai vadinamosios "Western" kategorijos filmas, su traukinių užpuolimais, bankų apiplėšimais, užpuolėjų gaudymais. Skripto paruošėjas William Goldman ir režisierius George Roy Hill šiame filme ne tiek yra suinteresuoti pavaizduoti tuos užpuolimus ir apiplėšimus, kiek suteikti publikai intriguojančio humoro perpinto pramoginio

KONTROVERSIJA DĖL STRAIPSNIO “PROVOKATORIAI IR SEKLIAI”

Š.m. “Laiškų Lietuviams” gegužės mėn. numeryje kun. B. Krištanavičius, rašydamas apie jėzuitus nepriklausomoje Lietuvoje, straipsnyje “Provokatoriai ir sekliai” palietė ir mane. Jo parašytos žinios apie mane yra gryna netiesa. Niekuomet savo gyvenime nebuvau ūkvedžių, kokiu mane pakrikštijo kun. Krištanavieius. Man įstojus V. S. Dapertamento tarny-

bon, buvau paskirtas Kanceliarijos vedėju. Kiek vėliau tas pavadinimas buvo pakeistas į Kanceliarijos viršininką. J. Statkui direktoriaujant, buvo pakeisti etatai ir šis pareigūnas buvo pavadintas “Bendrojo skyriaus viršininku”. Šiose pareigose išbuvau iki bolševikams mane suimant.

Aktyviame Saugumo Departamento darbe, t.y. tiesioginiame kriminalinių ar politinių nusikaltėlių sekime aš niekuomet nedirbau, ta-

išsiblašymo. Į šią pusę daugiausia ir kreipiamas dėmesys, tad ir žiūrovai protarpiais prapliumpa juoku. Filmas gali duoti šiokios tokios išsiblašymo atgaivos, bet tik pripratusiems prie amerikietiško stiliaus. Meniškos vertės jame netenka daug ieškoti, o moraliniu atžvilgiu dėl plėšikavimų ir žudymų jis daugiau neigiamas, išskyrus pabaigą, parodančią, kad koks plėšiko gyvenimas, tokia ir mirtis.

PAPER MOON

Atrodo, kad dabar Hollywoodas yra pasiņęs gaminti tokius išsiblašymui skirtus, humoru perpintus filmus, kuriuose mažai bežiūri turinio. Šitokio pobūdžio yra ir šis filmas. Visų pirma jis įdomus tuo, kad jame vaidinanti maža mergytė buvo pripažinta viena pačių geriausių antrinių aktorių. Ta garbė atiteko Tatum O’Neal, kuri čia vaidina su savo tikru tėvu. Jos vaidyba tikrai pasigėrėtina. Savo vaidmenį atlieka su įsijautimu ir su vaikišku žaviu gudrumu. Tačiau moraliniu atžvilgiu filmas daugiau neigiamas, nes tie patraukliai vaizduojami charakteriai yra sukčiautojai.

Filmas prasideda laidotuvėmis. Lieka maža našlaitė be globos. Keliaujantį pardavėją įprašo ją nuvežti pas gimines. Šis nenoromis sutinka. Kelyje jis pardavinėja Šv. Raštą, už-

eidamas pas tik ką mirusių vyrų našles ir jas įtikindamas, kad velionis prieš mirtį tas knygas užsakė, tik nespėjo atsilyginti. Žinoma, kainą, padedant dar ir tai mergaitei, išgauna aukštą. Daugiausia apie tuos nuotykius filmas ir koncentruojasi, be minėtos geros vaidybos žiūrovui mažai ką duodamos.

SAVE THE TIGER

Šis filmas yra iš stambios verslo įmonės vadovų gyvenimo. Parodoma didelė verslo vadovų įtampa, ypač pagrindinio, kuri čia įtikinamai gerai suvaidina Jack Lemmon, laimėjęs geriausio aktoriaus garbę šiame filme. Tuo, žinoma, filmas intriguojantis. Gal jis dar ir dėl to geras, kad atskleidžia užkulisinę aukštųjų verslininkų, pramonininkų tikrovę, parodydamas nervinančias darbo sąlygas, kurios priveda žmogų tiesiog iki nervų pakrikimo. Išsinerdamas iš tos slegiančios rutinos ir kasdienės įtampos, tos gamyklos vadovas susiplačia su gatvėje pasitaikiusia jaunuole, su kuria ta afera gal ir nenuėina pernelyg toli, bet, antra vertus, ir nieko auklėjančio neduoda. Filmas vietomis kiek slegiantis, vietomis žiūrovą išblaškantis, bet be didesnio kultūrinio įnašo.

Juozas Prunskis

čiau jeigu kas nors pripuolamai kreipdavosi, prašydamas patarimo, aš neatsisakydavau ir mielai patardavau, kur kreiptis ir ką daryti.

Kun. Krištanavičius rašo, kad aš, niekieno nekviestas, pats lankiausi pas T. Kipą kažkio mokytojo-seklio reikalu. Patikslinu, jog tai netiesa. T. Kipas nebuvo nei mano draugas, nei artimas pažįstamas, tad savo noru jo nelankydavau ir po apsilankymo neišeidavau „gerai nusiteikęs“. Kartą mano sūnus, sugrįžęs iš gimnazijos, man pranešė, kad jo klasės auklėtojas kl. Krištanavičius prašė mane užieiti pas T. Kipą pasikalbėti svarbiu reikalu. Man apsilankius, T. Kipas nusiskundė, kad moksleivių tarpe jis pastebėjęs kelis komunistuojančius. Prašė patarimo, kaip nuo jų apsisaugoti. Aš pasakiau, jog tai ne mano darbo sritis ir tiesiogiai aš negaliu padėti. Nurodžiau, kur jis tuo reikalu turėtų kreiptis. Man išėjus iš T. Kipo kambario, čia pat susidūriau su kl. Krištanavičium. Apie mūsų pasikalbėjimo turinį su T. Kipu aš jam nieko nepasipasakojau.

Apie kažkokį jo rašinyje pavaizduotą apdairų seklių mokytoją aš tik dabar teiškirdau. Nors aš, kaip jau anksčiau paminėjau, aktyvaus darbo nedirbau ir sekliai nebuvo mano žinioje, bet T. Krištanavičius vis vien mane ipynė i tą darbą. Savo rašinyje jis pamini T. Kipą kaip asmenį, laikantį jam patikėtą paslaptį, o jau mane padaro plepiu. Tokiu būdamas, aš nebūčiau išsilaikęs Saugumo Departamento tarnyboje nuo 1921 iki 1944 m. su vienerių metų pertrauka pirmosios bolševikų okupacijos metu.

Tad labai prašau šį mano patikslinimą įdėti į „Laiškus Lietuviams“.

Pranas Nenorta,

buvęs V.S.D. Bendrojo skyriaus viršininkas

Redakcijos pastaba. Gavome kelių asmenų pasisakymus dėl to straipsnio apie provokatorius ir seklius. Jų nuomone, to straipsnio, rašant lietuvių jėzuitų istoriją, visai nereikėjo. Kai kas mano, kad nereikėtų rašyti apie tuos žmones, kurie dar yra gyvi, jeigu apie juos pasakoma ką nors neigiama. Žinoma, tai yra teisinga pastaba, bet antra vertus, jei tie asmenys dar yra gyvi, tai jie turi galimybę pasiaiškinti ir netikslius faktus patikslinti, kaip čia ir yra padaręs p. Nenorta.

Šį p. Nenortos patikslinimą davėme paskaiyti ir to straipsnio autoriui T. Krištanavičiui. Jis sutiko, kad tame straipsnyje, rašant apie p. Nenortą, gal buvo ne visai aiškiai išsireiškta,

tad galėjo susidaryti išpūdis, kad p. Nenorta išdavęs paslaptį. Bet T. Krištanavičius tokios minties niekad neturėjęs, p. Nenortą jis visuomet gerbęs ir, kaip iš jo čia žemiau paduoto patikslinimo matyti, jis manęs, jog iš p. Nenortos ir T. Kipo pareiškimų tik netiesiogiai susidaręs nuomonę apie tą mokytoją.

Žinoma, ir šie du patikslinimai (p. Nenortos ir T. Krištanavičiaus) ne visai sutinka. Po tiek metų gal sunku viską tiksliai prisiminti. Redakcijai nėra įmanoma žinoti, kuris iš jų dviejų tiksliau viską prisimena, todėl idėjome abudu patikslinimus. Manome, kad tą kontroversiją čia ir galime baigti, nes tai nėra labai svarbus dalykas, ypač kad T. Krištanavičius redaktoriui aiškiai pasakė, kad jis niekad p. Nenortos nelaikęs koku nors plepiu, bet garbingu ir protingu asmeniu. Jis sakė ir p. Nenortai apie tai parašysias.

Dabar duodame T. Krištanavičiaus pataisytą skyrelį apie tą įvykį, kaip jis jį prisimena. Jis taip rašo:

— Nenorėdamas, kad p. Nenorta jaustų koki nors nemalonumą, noriu taip patikslinti paskutinę straipsnio „Provokatoriai ir sekliai“ pastraipą.

Apdairesnis seklys buvo vienas jėzuitų gimnazijos mokytojas, prie kurio išaiškinimo netiesiogiai prisidėjo saugumo departamento bendrojo skyriaus viršininkas Pranas Nenorta. Tas mokytojas neseniai buvo gavęs darbo jėzuitų gimnazijoje ir, atrodo, buvo padavęs prašymą į saugumo departamentą. Pranui Nenortai teko uždavinys pasiinformuoti apie tą mokytoją. Išėjęs iš T. Kipo raštinės, P. Nenorta atsitiktinai susitiko su kl. Krištanavičium. Pagyręs gražią (žalia) saugumiečio uniformą, klierikas juokaudamas paklausė, ar jis atėjęs areštuoti T. Kipo ar kito mokytojo. P. Nenorta pasakė klierikui, kad buvo užėjęs pas T. Kipą pasiteirauti apie mokytoją. Atsisveikinęs su P. Nenorta, klierikas nuėjo pas T. Kipą ir jam pasakė, ką buvo girdėjęs iš P. Nenortos. Paskui taip pridėjo: „Aš įtariu, kad tas mokytojas yra seklys. Manau, kad Jūs turite laikyti paslaptį, bet aš išpėsiu kitus mokytojus, kad mes turime seklių“. T. Kipas taip klierikui atsakė: „Darykite, ką norite. Aš nieko nežinau“. Jei mokytojas nebūtų buvęs seklys, tai T. Kipas būtų klierikui uždraudęs ispėti kitus mokytojus. Kai klierikas ispėjo mokytojus, jie pradėjo vengti naujo kolegos, kuris iš gimnazijos greit pasitraukė.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Kazimieras Barauskas. PRISIKĖLIMO ŽMONĖS. 1974 m. 220 psl., kaina 4 dol. Prie šios knygos išleidimo prisidėjo eilė asmenų, norėdami pastatyti prasmingą paminklą autoriui, a.a. kun. K. Barauskui. Šioje knygoje yra surinkta dalis jo "Rimties valandėlių", spausdintų "Drauge".

Anatolijus Kairys. KARŪNA. Istorinė trilogija - poema. Devyni veiksmi, dvidešimt septyni paveikslai, prologas ir epilogas. Mindaugo epocha, 1237-1268 m. Išleido knygų leidykla "Dialogas" 1974 m. Iliustravo Dalia Rėklytė-Aleknienė. 318 psl., kieti viršeliai, kaina 6.50 dol.

Msgr. Vincenzo Cusumano. IN THE SERVICE OF THE CHURCH. Angliškai parašytas arkiv. Jurgio Matulaičio gyvenimas. 145 psl., kaina nepažymėta.

SUSKAMBUSIOS STYGOS. Kristijono Donelaičio aukštesniosios lituanistinės mokyklos moksleivių metraštis, 1973-1974 mokslo metai. Didelis formatas, 142 psl. Viršelis P. Aleksos. Techninė priežiūra ir dailės darbai Danutės Varaneckienės.

25 METŲ DARBO SUKAKTIS. Vysk. M. Valančiaus lituanistinė mokykla, Hamilton, Ontario. Redakcinė komisija: J. Mikšys, A. Mikšienė, K. Mileris. Viršelis Algio Trumpicko. 74 psl.

LIETUVIŲ TAUTOS IR VALSTYBĖS ISTORIJA, I. Istorijos vadovėlis lituanistinių mokyklų IX skyriui arba V klasei. Redagavo Vincentas Liulevičius. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1974 m. 200 psl., kieti viršeliai, kaina 5 dol.

A. D. Kizlys Kizlaitis. KAS ŽLUGDĖ IR ŽLUGDO LIETUVIŲ TAUTĄ? Autoriaus leidinys 1974 m. 226 psl., kaina 2 dol.

Lietuvių Šaulių sąjungos Toronto VI. Pūtvio kuopos DVIDEŠIMTMETIS, 1954-1974 m. Redagavo Pranas Alšėnas. Viršelis ir skyrių antraštės kun. J. Staškevičiaus. Techninė priežiūra St. Dargio. Didžioji nuotraukų dalis St. Dabkaus. 47 psl.

MEDICINA, nr. 1(46), 1974 m. Pasaulio Lietuvių gydytojų sąjungos žurnalas. Vyr. redaktorius dr. Kazys Pemkus, 1022 Beau Brummel Dr., Sleepy Hollow, 11160118.

NAUJOJI VILTIS, 1973-74 m., nr. 6. Politikos ir kultūros žurnalas. Leidžia Lietuvių Studentų Tautininkų Korporacija Neo-Lithuania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga. Redaguoja: dr. J. Balys, A. Laikūnas ir dr. B. Nemickas. Išeina du kartus per metus. Prenumerata — 5 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindoklenė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algimantas Kezys, S.J., Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis—Algirdo Kurausko / fotografija — Algirdo Grigaičio. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiras numeris — 50 c.